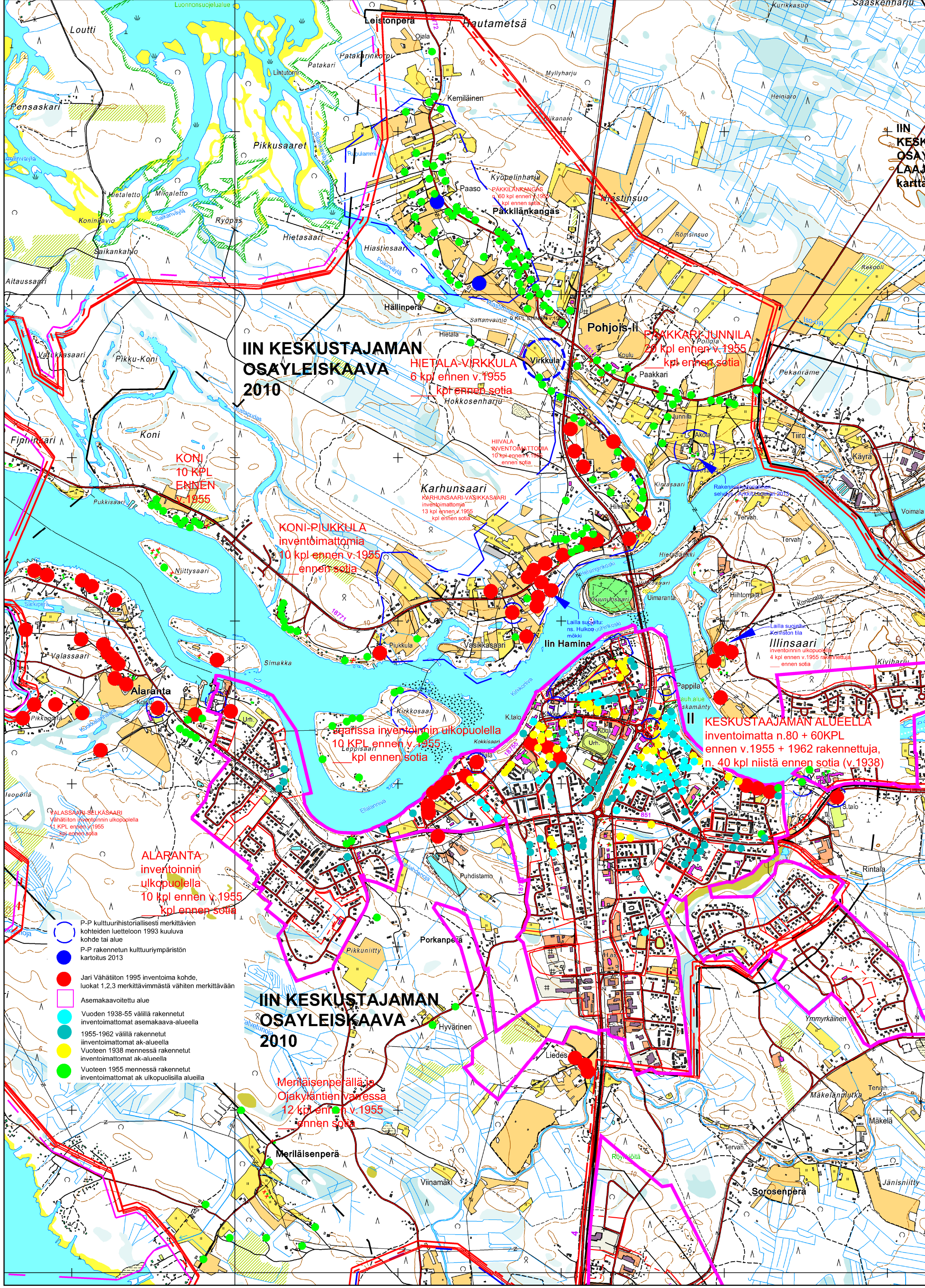

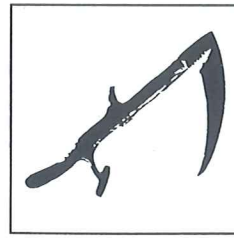
IIN KESK. OSAYLEISKAAVA
LAAJAKARTTA

Inventoitavien alueiden kartoitus Iin keskustaajaman osayleiskaavan rakennusinventointi 2013.

15 IJOEN SUU

Ii

Maisemamaakunta: Pohjanmaa
 Maisemaseutu: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko
 Pinta-ala: 7 570 ha (vesistöineen)

Iijoki on pituudeltaan 340 km. Sen sivujokia ovat Siuruanjoki, Livojoki, Inattijoki, Kostonjoki ja Korpijoki. Ijoen valuma-alue on 14 319 km². Joki on alajuoksultaan rakennettu (5 vesivoimalaa). Iijoki laskee suhteellisen karujen maalajien kautta, mistä johtuen joen suu ei ole juuri liettynyt eloperäisten maalajien vaikutuksesta. Iijoki on pääosin suhteellisen jyrkkä- ja korkearantainen, näin myös maisema-alueella. Yleisesti puusto ulottuu rantaan. Kun lähialueella ei juuri ole korkeita maastokohtia, joki ei näy laajasti. Joki on suuosalta haaroittunut useiksi uomiksi, joiden väliin on muodostunut saaria. Saaria on käytetty kauppapaikkoina, kirkollisiin toimituksiin ja laiduntamiseen. Inventoituja perinnetähtäisiä ovat Niittysaari ja Vasikkasaari.

Ii on keskiaikainen asutuskeskus, satama ja kauppapaikka, joka käytännössä hoiti keskiajalla ja 1500-luvulla kaupungin tehtäviä. Taloudellista merkitystä kuvaa se, että Kustaa Vaasan määräyksestä Iistä tuli vuonna 1531 Pohjanmaan rannikon luvallinen kauppapaikka Tornion, Kemin ja Oulun rinnalla. Joen suisto onkin ollut aikanaan yksi Pohjois-Pohjanmaan merkittävimmistä satama- ja kauppapaikoista, joka on ollut tunnettu jo 1300-luvulla. Kaupan keskuksen, Iin Haminan rakennukset (vanhimmat säilyneet 1800-luvun alkupuolelta) ovat hyväkuntoisia, samoin alueen miljöö on mittakaavallisesti yhtenäisen.

Alueen historiallisuutta kuvaavat myös Kuninkaanien lähistöllä olevat "ryssänuunit", jotka lienevät venäläisten tulisijoja.

Jokisuu on ollut myös Ijoen suuren uiton (n. 0,5 milj. m³/vuosi) erottelu- ja erottelualue. Erottelualue on Ranta-Kestilässä. Uitto on asteittain lopetettu 1970-luvulta lähtien, mutta erottelun rakenteita on jäljellä. Uiton tarpeita varten Iijokea ja sen sivuhaaroja perattiin 1940-luvulta alkaen. Uiton loputtua joen

uomaa ollaan palauttamassa ennalleen mm. kalataloudelle sopivaksi.

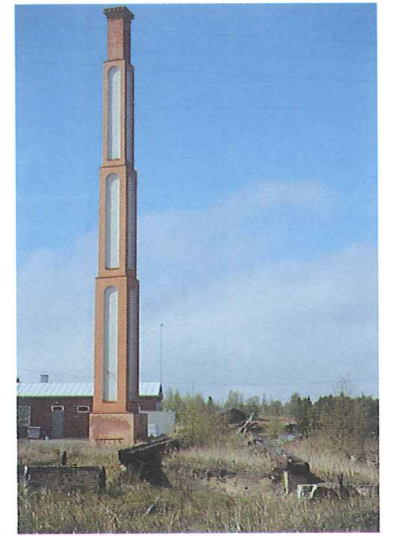
Uitto synnytti jokisuulle myös puunjalostusteollisuutta, josta hyvin säilyneenä merkinä on Suomen vanhimman, vuodesta 1859 vuoteen 1910 toimineen Kestilän höyrystyslaitoksen tiilinen savupiippu.

Erittäin suuri merkitys alueelle on ollut lohenkalastuksella. Ijoen suulla lohikanto on sijainnut Illinsaaren ja Akolan kartanon (päärakennus 1790-luvulta) välissä sekä toisessa uomassa Illinkosken niskalla.

Iin kirkollis-hallinnollinen keskus on syntynyt 1300-luvulla. 1500-luvun puolivälissä Iijokisuulla oli tiheä 35 talon asutus Iin pääkylässä. Ii on ollut yksi Pohjois-Pohjanmaan "emäpitäjistä", käsittäen nykyisen alueen lisäksi mm. Yli-Iin kunnan. Ii on ollut myös voimakas kirkollisen elämän keskus. Kun joki oli aikoinaan pääliikenneväylä oli kirkko ja myös hautausmaa vesiväylän varrella. Nykyinen hautausmaa Ijoen suulla sijaitsee joessa olevassa Kruununsaarella, joka on entinen kauppapaikka.

Kuninkaallisen maanmittauskonttorin laatimassa Suomen maanteiden yleiskartassa vuodelta 1806 (Wäg-karta öfver Finland) esiintyvät tarkastelualueella nimet Finja (nyk. Finninkari) ja Weijola. Weijolan talo on tällä nimellä vielä olemassa, katolla sukuviiri, jossa vuosiluku 1795. Kyytilaitosaikana 1700-luvulla suuren rantatien varrella Iissä oli kestikievari Karhulan nimismiehentalossa, sittemmin Weijolassa, Hiivalassa ja Brusilassa.

Ijoen vesivoimarakentaminen on heikentänyt luonnonmaisemaa, samoin valtatie 4:n rakentaminen em. Kruununsaaren kautta joen yli. Alueen kulttuurihistoriallisen menneisyyden aistii parhaiten Iin Haminassa ja entisen Kestilän höyrystyslaitoksen luona.

Kestilän höyrystyslaitos tunnetaan Suomen vanhimpana

Iin Haminan vanha satama ja markkinapaikka on peräisin 1300-luvulta

Asemankylän kaksikerroksinen rautatie- ja maantiesilta

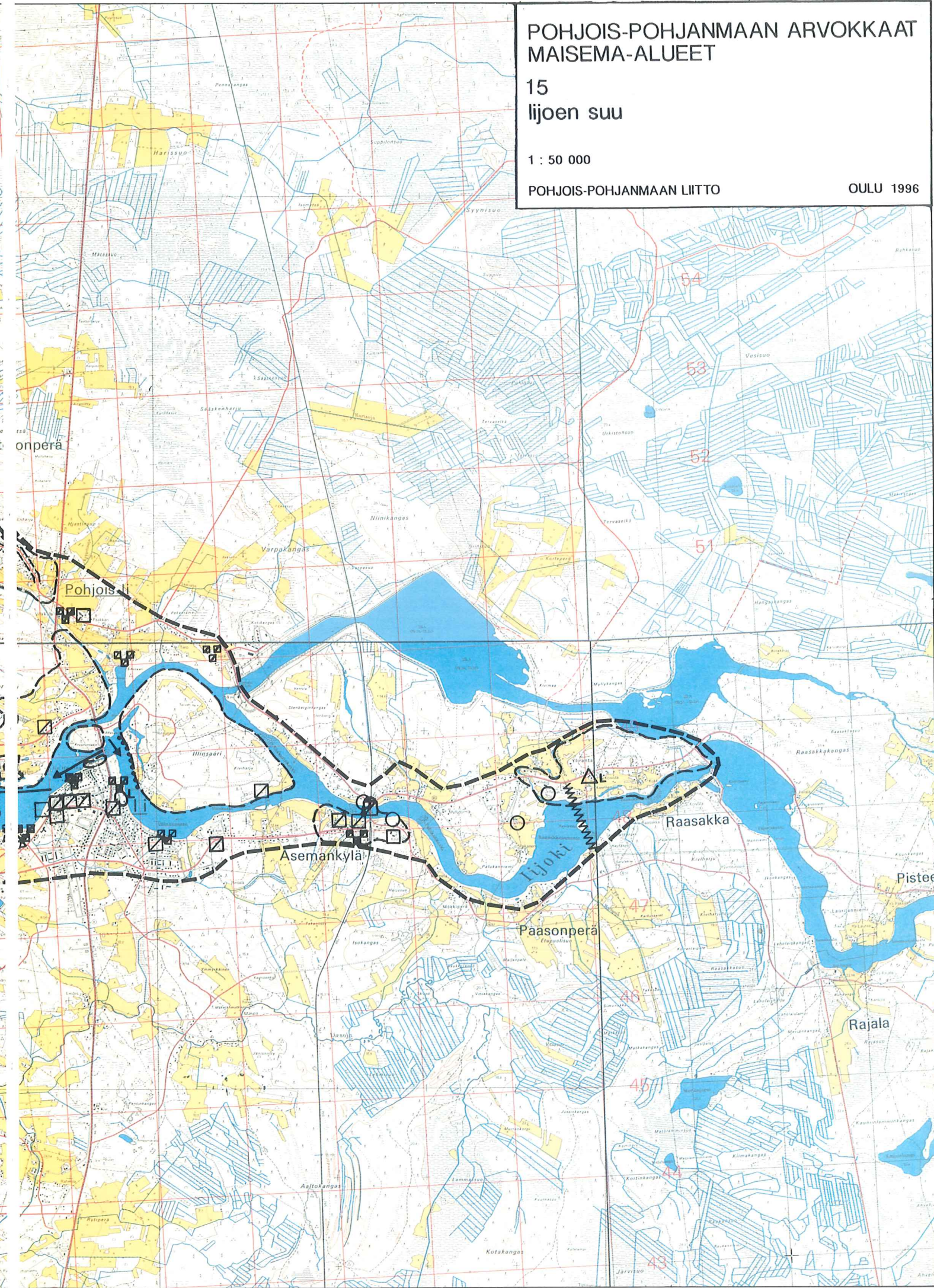
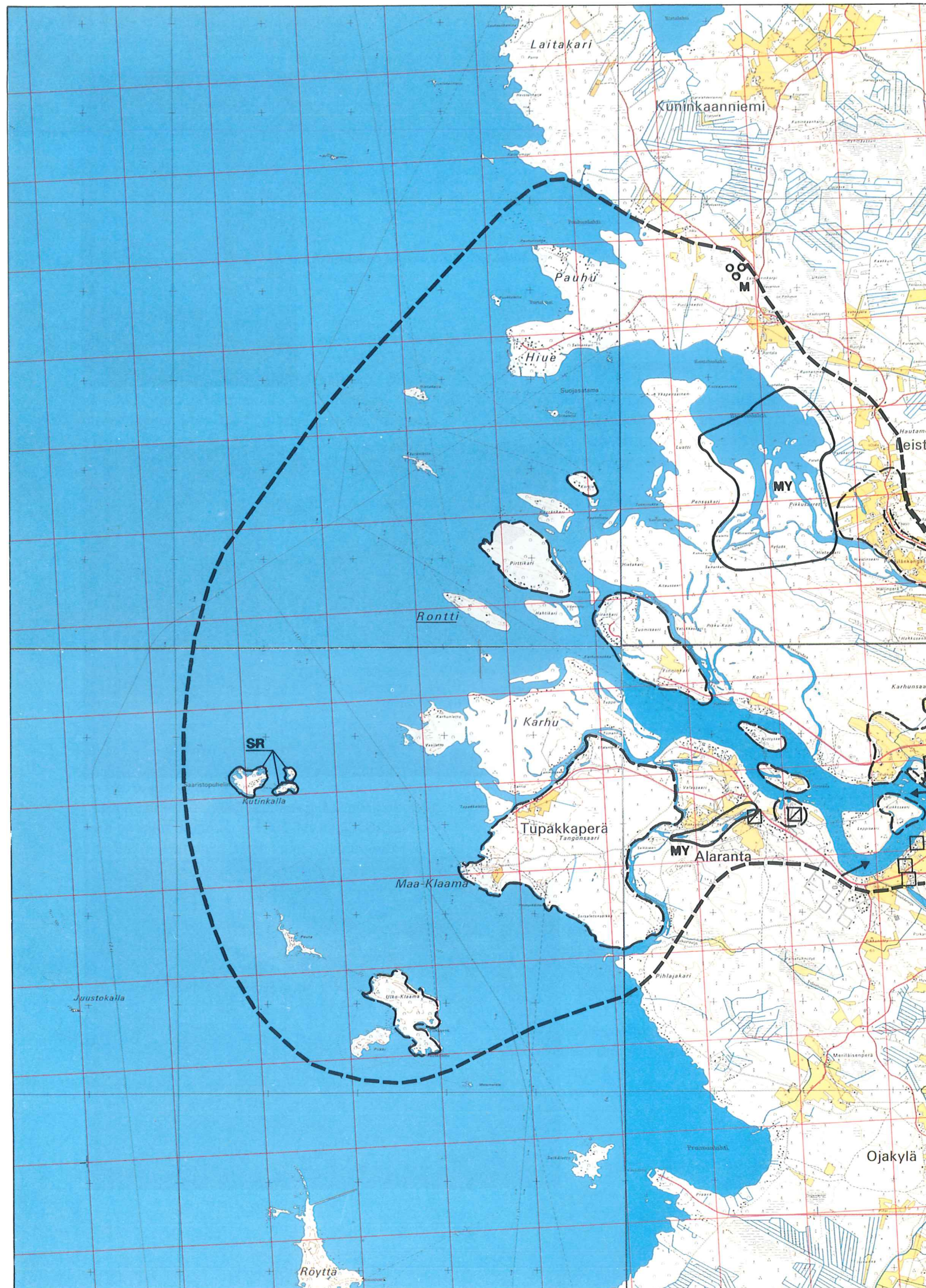
POHJOIS-POHJANMAAN ARVOKKAAT
MAISEMA-ALUEET

15
lijoen suu

1 : 50 000

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

OULU 1996

Puukujat jäsentävät maisemaa varsinkin tasaisella seudulla. Kuvan komea koivukuja on Limingan Lakeudelta.

Pohjois-Pohjanmaalle ovat taidokkaasti tehdyt kivistit tyypillisiä. Kuva Kuivaniemen Pohjoisrannan arvokkaasta kulttuuriympäristöstä.

Kulttuurihistoria voi näkyä maisemassa monin tavoin. Kuvassa "ryssänuuni" Iijoen arvokkaalla maisema-alueella sijaitsevasta uuniryhmästä.

POHJOIS-POHJANMAAN ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET MAISEMAMAAKUNNITTAIN JA -SEUDUITTAIN

Seuraavassa maisema-alueiden kohdeluettelossa on 51 arvokasta maisema-alueita. Näistä 32 sisältyy kokonaan tai osittain valtakunnalliseen luetteloon. Myös alueiden nimet vastaavat yleensä valtakunnallisessa luokituksessa käytettyjä. Poikkeuksen muodostavat kohteet, joissa alueeseen liittyy maakunnallisia osia, jolloin myös nimeä on täydennetty.

Alueen nimen yhteydessä mainitaan myös maisema-alueen sijaintikunta tai -kunnat, maisemamaakunta ja -seutu, sekä alueen pinta-ala. Pinta-aloihin sisältyy myös vesialueita.

Karttakuvat on tehty peruskartoille tai topografisille kartoille. Mittakaava vaihtelee alueen laajuuden mukaan. Karttamerkinnot ovat pääosin maisema-alue-työryhmän ohjeiden mukaiset.

Hailuodon kansallismaisema on luonnon- ja kulttuurioloiltaan ainutlaatuinen. Ojakylän tuulimylly on osa maisemakuvaa.

Karttamerkintöjen selitys on myös takakannessa

MAISEMA-ALUEIDEN KARTTA-MERKINTÖJEN SELITYS

- Arvokas maisema-alue, valtakunnallinen/maakunnallinen
- Pienmaisema-alue
- Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittävä rakennus tai rakennusryhmä, luetteloitu/luetteloimaton (seutukaavaliiton julkaisu 1993)
- Kiinteä muinaisjäänös, yksittäinen/ryhmä
- Pohjois-Pohjanmaan seutukaavassa osoitettu suojelu- ja ympäristöarvoja omaava alue
- SL = Luonnonsuojelualue
- SR = Rakennuslain nojalla suojeltu alue
- MY = Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja.
- MY-merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittäviä harjualueita, valtakunnallisesti merkittäviä lintuvesi-alueita ja uhanalaisten kasvien esiintymisalueita.
- ☆ Arvokas luontokohde
- Maisema- tai kyläkuvassa merkittävä yksittäispuu tai puuryhmä, puuri tai puukuja
- ////// Huomattava kiviaita
- Kyläraitti, muu perinnetie
- Huomattava näköala kaukomaisemaan, näköalapaikka
- Kaunis näkymä maisema-alueen sisällä
- Näkymäalueen raja, avoimen maisematiilan selväpiirteinen raja
- Maisemavaurio, maisemaan huonosti sopiva rakenne
- S Rakennussuojelulla suojeltu kohde
- M Muinaismuistolailalla suojeltu suoja-alue
- L Luonnonsuojelulla rauhoitettu alue tai kohde

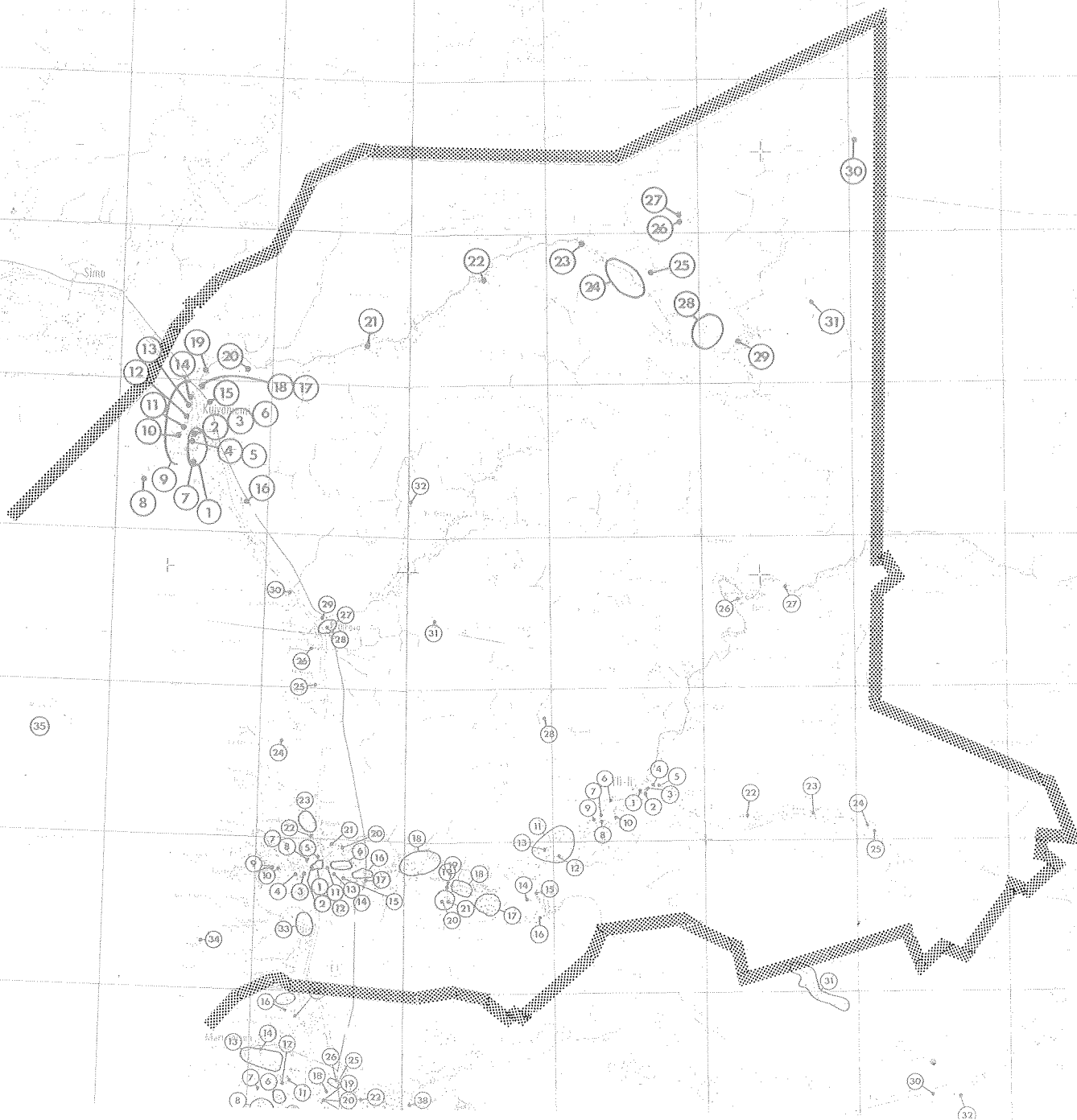
lijoen suun kulttuurimaisemat

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue, päivitysinventointi 2013–2014

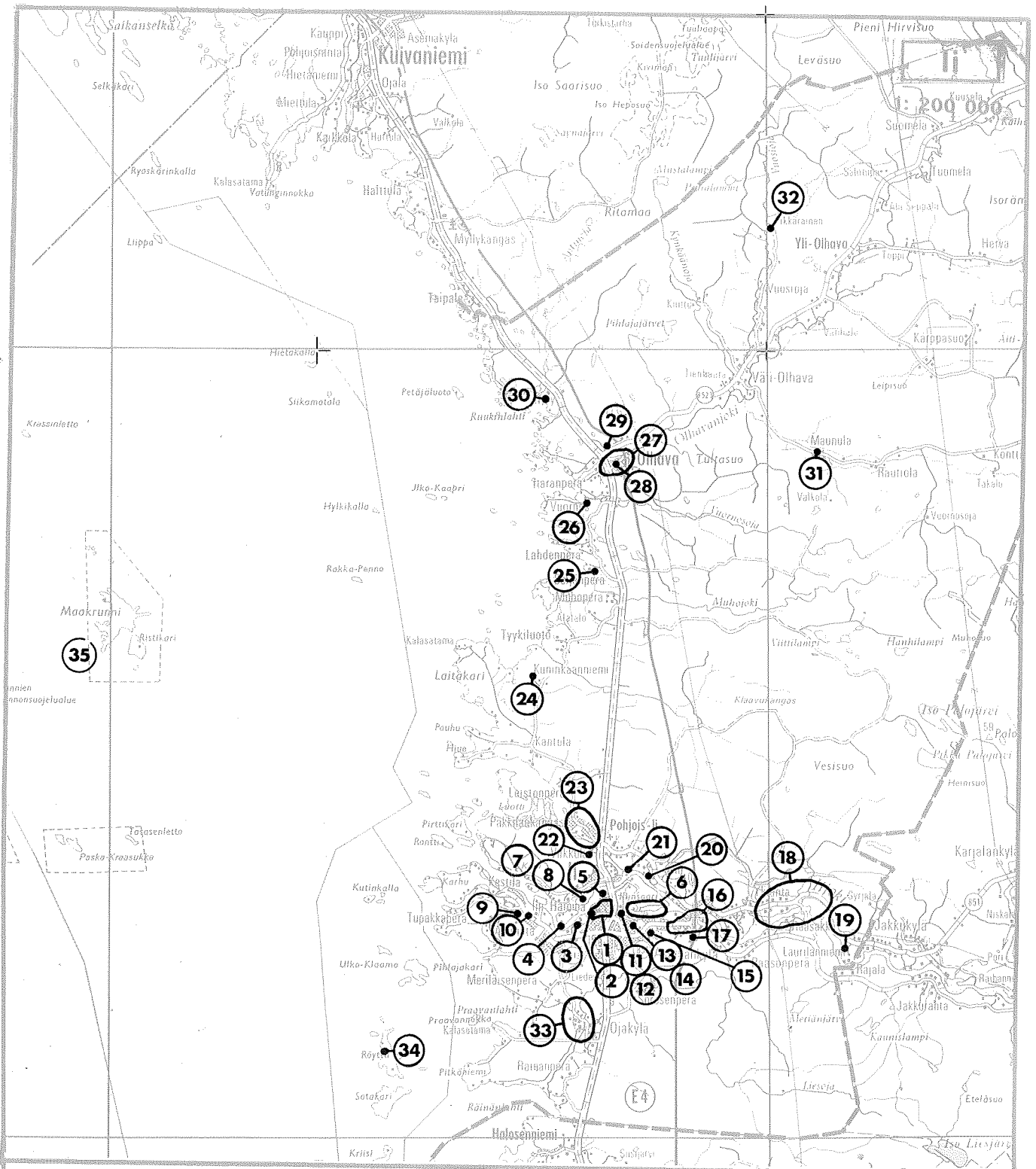
Maakunnallisesti arvokas maisema-alue, Pohjois-Pohjanmaan liitto 1997

(Uusi rajaus on vielä luonnos ja tulee käymään lausuntokierroksella.)

IIJOKISUUN OSA-ALUE

- Ii
- Kuivaniemi
- Yli-Ii

II

1. Iin Hamina (vk)	18. Yliranta (vk)
2. Iin kirkko ja kotiseutumuseo, Hamina	19. Laurila, Yliranta
3. Ellala, Hamina	20. Pemu ja Käyrä, Pohjois-Ii
4. Kirkkosaari	21. Akolan kartano, Pohjois-Ii
5. Kruunusaari, entinen Satamasaari	22. Virkkula, Pohjois-Ii
6. Illinsaari	23. Päckilänkangas (vk)
7. Karhunsaaari	24. Kuninkaan petäjä, Kuninkaanniemi
8. Veijola, Karhunsaaari	25. Ranta-Piukkula, Seljänperä, Lapinranta
9. Entinen Kuokkalan pappila, Alaranta	26. Vuomos, Lapinranta
10. Kesälän saha, Alaranta	27. Olhava (vk)
11. Pappila, Ii kk (vk)	28. Penjala, Olhava
12. Iin työväentalo, Ii kk	29. Kyröläinen, Olhava
13. Kauppilanmäen kansakoulu, Kauppila	30. Nybyn talo ja lasitehdas, Olhava (vk)
14. Pähkala (Kauppila), Kauppila	31. Kesänavetta ja aitta, Maunula, Väli-Olhava
15. Entinen suojeluskunnan talo, Kauppila	32. Pikkarainen, Yli-Olhava
16. Asemankylä	33. Ojakylä
17. Rautatieasema, Asemankylä (vk)	34. Röyhtä
	35. Krunnit, Ulkokrunni ja Maakrunni (vk)

Ii

Iin seudulla on ollut ainakin Olhavassa asutusta jo kivikaudella. Iijoki ja Olhavanjoki olivat tärkeitä vesireittejä ja kalastuspaikkoja. Yläsatakuntalaiset asuttivat Iin rannikon jo keskiajalla. Heidän kanssaan kilpailivat Venäjän karjalaiset, joiden vaikutus näkyy monissa paikannimissä, esim. Venäjänkari ja Olhava. Ii oli rajaseutuna ryöstö- ja kostoretkien kohteena Täyssinän rauhaan v. 1595 saakka. Iiläiset olivat taisteluissa Pekka Vesaisen johtamissa joukoissa.

Ii mainitaan ensimmäisen kerran asiakirjoissa v. 1374 Pietarsaaren seurakunnan kappelina. Iin seurakunta itsenäistyi viimeistään v. 1445, joten se on Pohjois-Pohjanmaan vanhimpia. Seurakunta ulottui Limingan rajalta Kemiin. Iistä irtautuivat ensin Haukipudas ja Pudasjärvi, sitten Kiiminki ja Ylikiiminki 1600-luvulla. Kuivaniemestä tuli 1600-luvulla Iin kappeli ja oma seurakunta 1894; viimeksi erosi Yli-Ii v. 1924.

Ensimmäinen Illinsaarella ollut kirkko paloi v. 1582 venäläisten hävitysretken aikana, toinen kirkko valmistui Kirkkosaareen v. 1588, mutta venäläiset polttivat sen jo seuraavana vuonna. Seuraava Kirkkosaareen v. 1621 rakennettu kirkko paloi salamaniskusta 1693. Neljäs kirkko rakennettiin uudelle paikalle v. 1694; se paloi v. 1942. Nykyinen, v. 1950 rakennettu kirkko on siten jo viides. Vanhimpana hautausmaan paikkana pidetään Korkeatörmää.

Iijoen suulle kehittyi jo keskiajalla tärkeä kauppapaikka. Keskiajan lopulla Iin Hamina tunnettiin markkinapaikkana laajalti Itämeren alueella. Haminan aitat, kauppapuodit ja käsityöläismökit muodostivat kaupunkimaisen tiiviin kokonaisuuden jo 1500-luvulla. Inkylässä oli tuolloin 35 taloa. Asutus levisi nopeasti sisämaahan kalaisan Iijoen varteen. Pitäjän asukasluku oli 1700-luvun puolivälissä jo 2 400. V. 1920 kunnan asukasluku oli 7 700 henkeä.

1. Hamina, Takakatu

Ii on ollut Pohjois-Suomen teollisuuden uranuurtajia. Olhavassa aloitti v. 1783 toimintansa Nybyn lasitehdas, joka oli Pohjois-Suomen suurin teollisuuslaitos ja toimi 1880-luvulle saakka. Iin Kestilään perustettiin v. 1858 Suomen ensimmäinen höyrysaha. Iijoki valjastettiin energiatuotantoon Iin kohdalla v. 1970, jolloin Raasakan voimalaitos rakennettiin.

Iin edustalla olevilla Krunnien saarilla on kalastusperinteeseen liittyviä rakenteita, joista vanhimmat ovat kivilatomuksia, ns. laksmarkkeja ja jatulintarhoja.

Vuoden 1806 tiekartan mukaan Iissä oli tuolloin Pohjanlahden rantatien varrella kaksi kestikievariä, Veijolan ja Sassin talot.

1. Iin Hamina (MK, H, R, M)

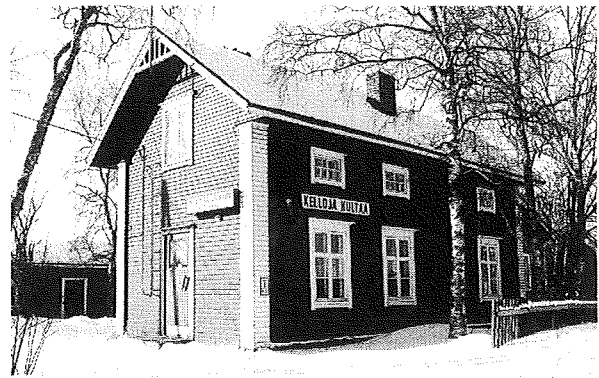
Pohjois-Pohjanmaan merkittävimpiä vanhoja satama- ja markkinapaikkoja, tunnettu jo 1300-luvulta lähtien. Yksikerroksiset puutalot on rakennettu noin 100 m leveälle ja puolisen kilometriä pitkälle rantakaistalle, jota halkoo kaksi katua, rannan puolella Etukatu (Ala- eli Rantakatu) ja ylempänä Takakatu eli Yläkatu. Katuja yhdistävät paikoin kapeat käytävät ja palosolat.

Rakennuskanta ja katujärjestelmä epäsäännöllisine kortteleineen ja tonteineen muodostavat mittakaavallisesti yhtenäisen miljöö. (A/vk)

Rakennuksista vanhimmat lienevät 1800-luvun alkupuolelta, suurin osa niistä on perusparannettu 1980-luvulla, osa on purettu. Rakennuksista erottuvat mm. alkuperäisen ilmeensä säilyttäneet Tervon, Räänän ja Viinamäen talot sekä Kanttori-la. (C)

Haminan edustalla Iijoen saarissa ovat olleet Iin vanhimmat kirkonpaikat (ks. kohteet 4 ja 6).

Haminan rannassa on v. 1877 rakennettu Puodinkosken myllykanava, joka toimii nykyisin leirintäalueen uima-altaana. Myllyrakennus paloi v. 1964, pieni sähkölaitos on vielä toiminnassa. Vanhoja patorakennelmia on osittain jäljellä. (C)

1. Hamina

2. Iin kirkko ja kotiseutumuseo, Hamina (H, R)

Haminan raitin päätteellä sijaitseva vuonna 1950 valmistunut (arkkitehdit Strandberg-Hytönen) rappattu tiilikattoinen kirkko ja tapuli. Kirkko on muodoltaan edellistä (v. 1693) kirkkorakennusta vastaava. (C)

Viime vuosisadalla rakennettu lainajyvästön makasiini, joka on korjattu kotiseutumuseoksi. Kaksiosainen viljamakasiini, jonka hirsiseinät ovat kaksinkertaiset, rakennuksen päässä vuosiluku 1866. Lähellä, Haminan Alakadulla, on Kurtin pirtin koulumuseo. (A)

Museon vieressä on pitkä mansardikattoinen Puistolän (Kurtin) talo. Talo on rakennettu todennäköisesti 1800-luvun lopulla, laajennus ja nykyinen ulkoasu on 1920-luvulta. (C)

3. Ellala, Hamina (R, M)

Neliömäinen pihapiiri, jota reunustavat kolme tyyliältään yhtenäistä eri omistajille kuuluvaa asuinrakennusta, joista suurin on kaksikuistinen Hirnien talo. Muut rakennukset ovat pienempiä ja iältään nuorempia. Rakennusten tyyli poikkeaa

hieman muista Iin 1800-luvun lopun talonpoikausrakennuksista detaljirikkaudessaan. Kuistit ovat nurkistaan viistotut (suurimman rakennuksen kuistissa vuosiluku 1890) ja rakennusten nurkissa on pilaria jäljittelevä koristelu. Väriyksessä on käytetty pääosin punamultaa, okrankeltaista kuis-teissa ja valkoista listoituksissa. Rakennukset ovat hirsipintaisia ja hyväkuntoisia. (A)

4. Kirkkosaari (H)

Iijoen saari, jossa on perimätiedon mukaan ollut kirkko 1600-luvulla. (C)

5. Kruununsaari, entinen Satamasaari (H, MK)

Entinen kauppapaikka, nykyinen hautausmaa. Puistomainen, suuria lehtipuita ja honkia kasvava saari, jota nelostien sillat sivuavat. Hieno näköala Haminaan. (A)

6. Illinsaari (H, MK)

Iin ensimmäinen kirkon paikka. Saaren Kellolamessa ovat perimätiedon mukaan tuhoutuneen kirkon kellot. Kirkon tarkkaa sijaintipaikkaa ei tiedetä, mutta sen oletetaan sijainneen paikalla,

3. Ellala

jolla nyt on hiihtomaja. Saari on tunnettu myös kauppapaikkana. Metsäinen harjumaasto; ranta-maiseman laatu on saaren pohjoispuolella heikentynyt Iijoen rakentamisen myötä. (C)

Saaren eteläpuolisessa Iijoen haarassa sijaitsevassa Illinkarissa on ollut aiemmin kaksi lohipatoa: Illin- ja Venäjänkarin. Paikalla on nykyisin Pohjolan Voiman rakentama kauneuspato. Padon saaren puoleisessa päässä on lohipadon ajoilta huonokuntoinen venevaja, joka sisältää kaksi sammaloitunutta jokivenettä ja kalastukseen kuulunutta välineistöä. Vajan lähellä on muualta siirretty kalamaja. (B)

7. Karhunsaari (MK, R)

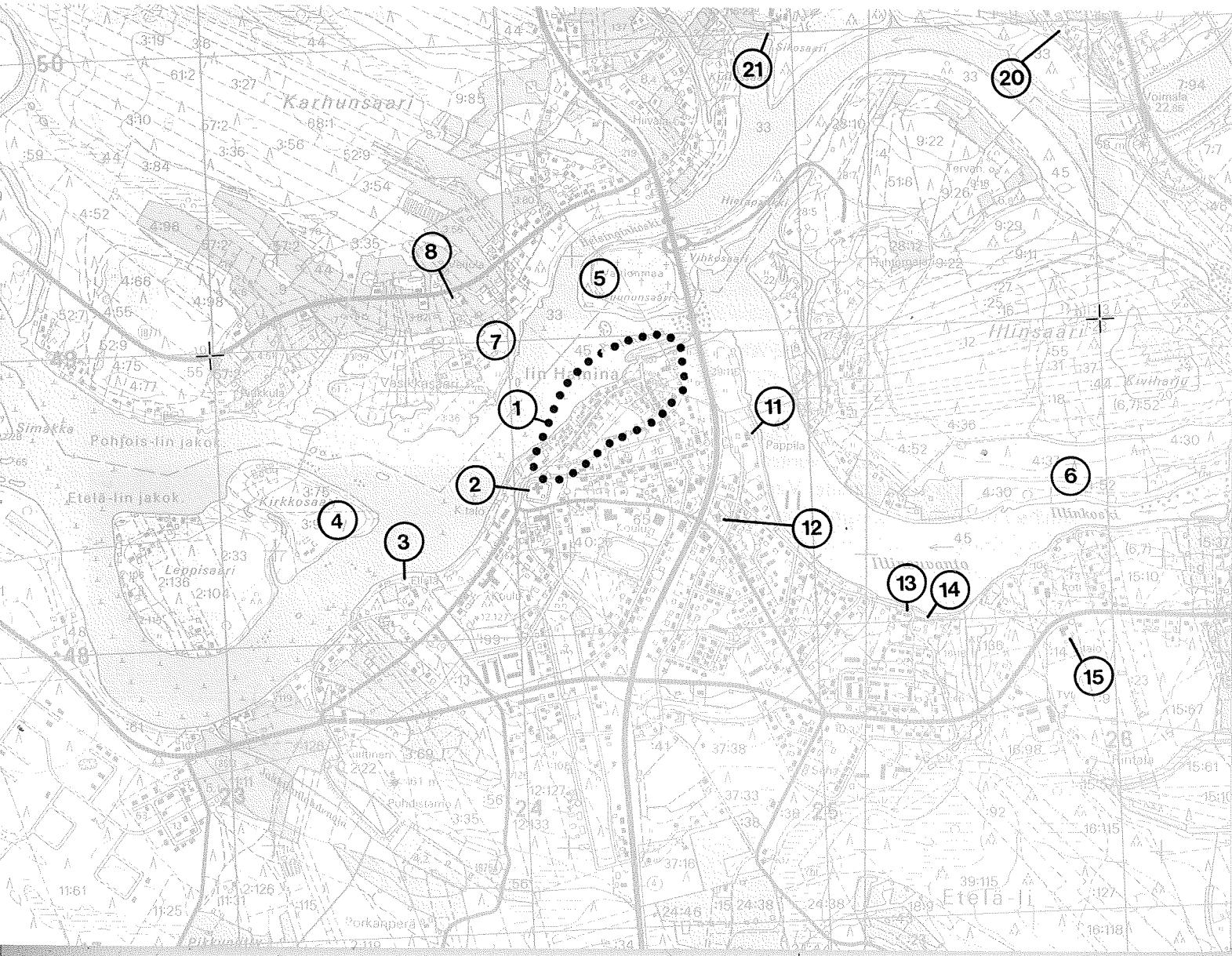
Karhunsaaressa Haminan puoleinen ranta muodostaa yhdessä Haminan kanssa maisemallisen kokonaisuuden. Vanhan raitin varrella on paikoin yhtenäistä asutusta: vauraita maataloja ja vanhaa rakennuskantaa. (C)

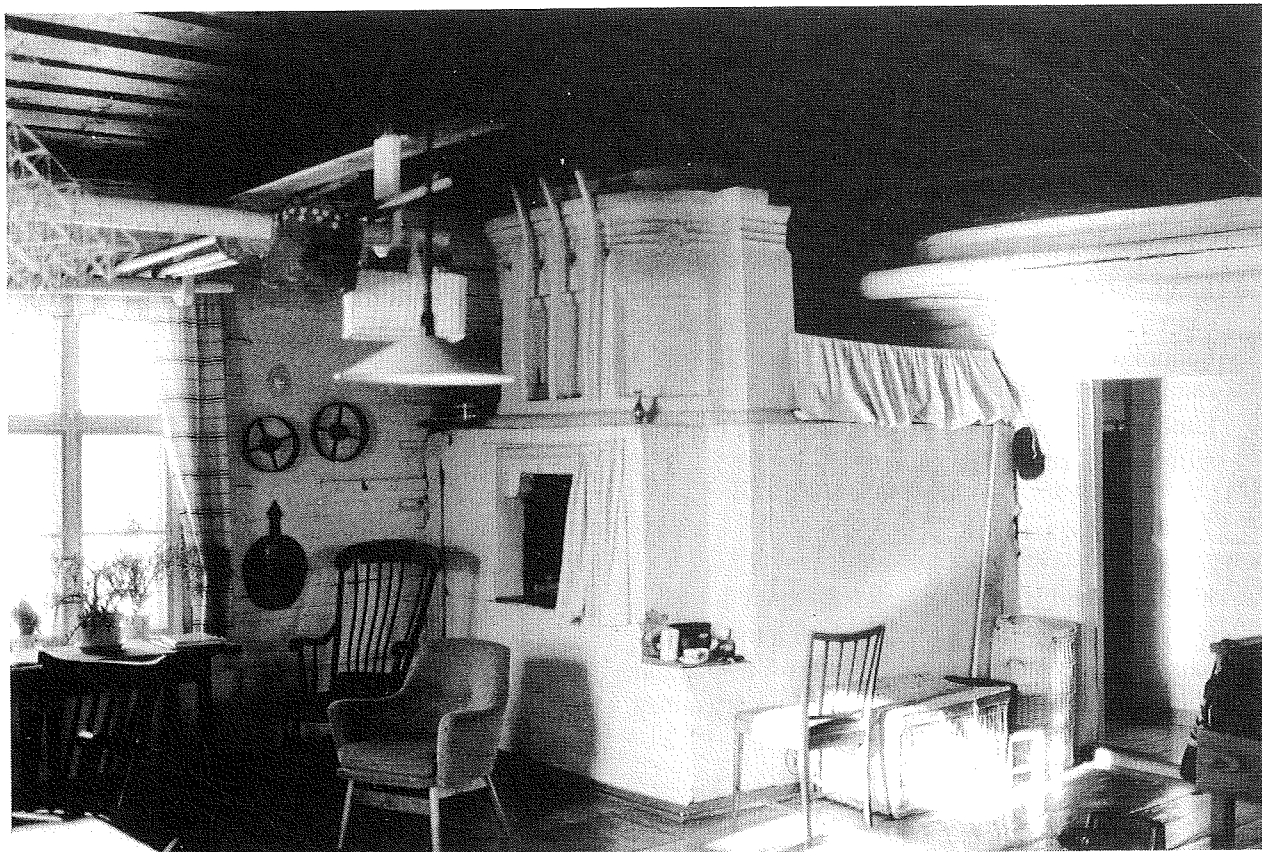
8. Veijola, Karhunsaari (R, M, MK)

Viime vuosisadan loppupuolelta peräisin oleva hyväkuntoinen rakennusryhmä. Asuinrakennus punamultainen, hirsipintainen. Navetta on muurattu luonnonkivistä (kivet tuotu Kiimingistä), vuosiluku 1895 seinässä. (A)

8. Veijola

8. Liedeksen pirtti ja uuni

Lähellä sijaitsee Ranta-Veijolan talo, jossa on perinteistä maaseuturakentamista edustava, ulkoa vuorattu päärakennus ja kiviinavetta sekä Liedeksen talo (mm. alkuperäisessä asussa oleva pirtti ja suuri uuni). (C)

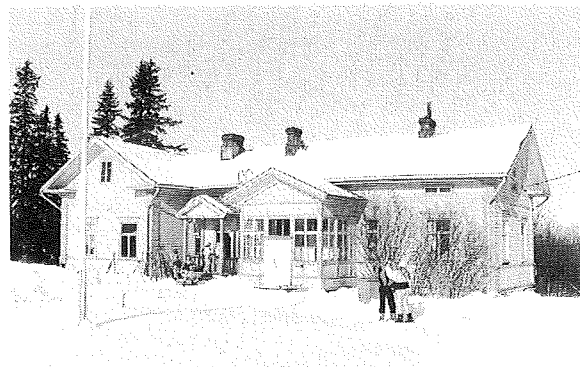
Pihalta avautuu kaunis näkymä joen yli lin Haminaan.

9. Entinen Kuokkalan pappila, Alaranta (R, H)

Uuden koulurakennuksen vieressä seisova, kap-palaisen pappilaksi vuonna 1822 valmistunut rakennus. Se oli pappilana vuoteen 1936, jolloin seurakunta myi sen kunnalle. Vuosina 1938-1983 siinä toimi koulu, nykyisin se on koulu- ja kerho-tiloina. Kuokkala on kermanvärinen vaakalaudoi-tettu L-mallinen hirsirakennus, jossa on voimak-kaat nurkkapilasterit ja etujulkisivulla kaksi kuis-tia. (A)

8. Liedes

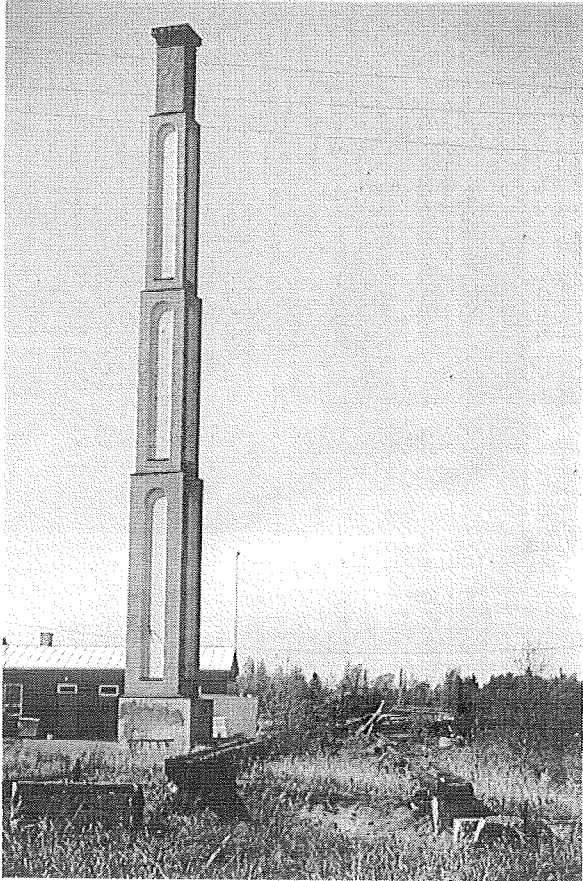

9. Entinen Kuokkalan pappila

10. Kestilän saha, Alaranta (H)

Suomen vanhin, vuodesta 1859 vuoteen 1910 toiminut höyrysaaha, josta on jäljellä komea piip-
pu muisto- ja merimerkkinä. Piipun omistaa Iin
kotiseututoimikunta. (A)

Alueella on vielä joitakin sataman jäänteitä.

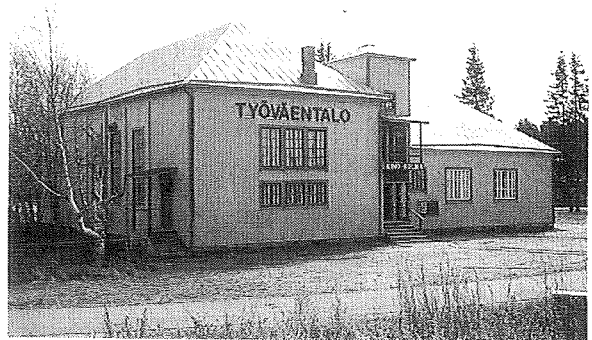
10. Kestilän saha

11. Pappila, Ii kk (H, R, M, MK)

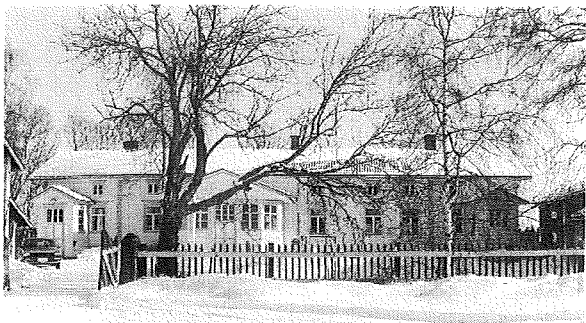
Pappila on 1800-luvulta. Rakennuksen keskiosa on vuodelta 1817, kumpaankin päähän on tehty lisähuoneita 1840-luvulla. Rakennuksen pohja-
kaava on tyypiltään karoliininen. Rakennus sijait-
see kauniilla paikalla Iijoen rantatörmällä. Piha-
piiriin kuuluu 1700-luvulta oleva Kuninkaanpiirtti,
jonka jatkona on ollut vanha pappila, sekä pitkä
kunnostettu väentuparakennus. Pihapiiristä eril-
lään on kaksi hyväkuntoista aittaa. (A/vk)

12. Iin työväentalo, Ii kk (H, R)

Nelostien varrella, aivan keskustassa sijaitseva
kookas vuosisadan alun tyylipiirteitä kantava
puurakennus vuodelta 1915 (suunn. arkkitehti
Harald Andersin). Laajennettu ja peruskorjattu.
(C)

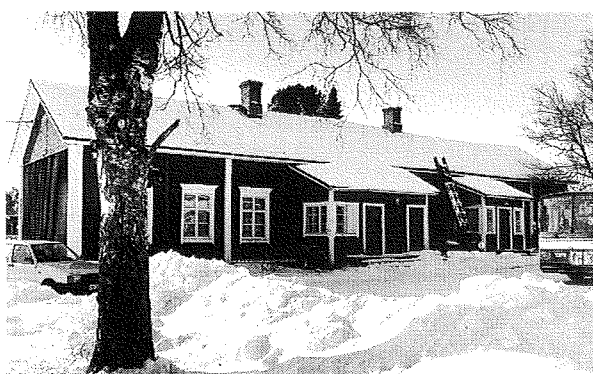
12. Iin työväentalo

11. Pappila

13. Kauppilanmäen kansakoulu, Kauppila (R, H, MK)

Iin vanhin kansakoulu 1800-luvun puoleltavälin. Vanhimmat osat ovat mahdollisesti 1800-luvun alusta, ulkovuoraus on vuodelta 1884. Tontilla on kaksi vanhaa koulurakennusta joista toinen on kansalaisopiston käytössä, toinen ateljeetiloina. Koulu toimi Kauppilassa v. 1881-1956. Kokonaisuuteen liittyy asuinrakennus, joka on oletettavasti 1860-luvulta. Punamultaiset, talonpoikaistyyliset rakennukset sijaitsevat Iijoen törmällä, josta avautuu hieno näkymä joelle. (C)

13. Kauppilanmäen kansakoulu

14. Pahkala (Kauppila), Kauppila (R, H, M)

Pekka Aulinin 1890-luvulla rakennuttama, alunperin kahdessa osassa ollut asuinrakennus. 1930-luvulla osat liitettiin toisiinsa yhdysosan avulla. Pihalta katsoen vasemmanpuoleisessa osassa ovat sijainneet varsinaiset asuintilat, oikeanpuoleisessa väentupa. Asuinosaan kuisti on nikkarityyliä, samankaltainen kuin Oulun Koskelan seurakuntakodissa. Väentuvassa on yksinkertainen umpikuisti. Pihapiiriin kuuluvat myös kaksi yksihuoneista aittaa, joista toinen on toiminut kesäkeittiönä, ja kellari. (A)

15. Entinen suojeluskunnan talo, Kauppila (H, R)

Vuonna 1923 suojeluskunnan taloksi rakennettu suurehko aikakaudelle tyypillinen puurakennus, joka on nykyisin urheiluseuran käytössä. (C)

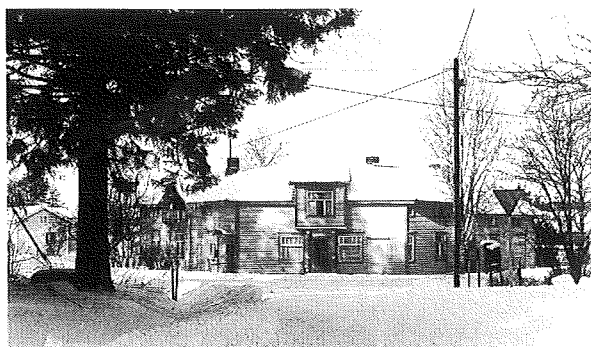

14. Pahkala (Kauppila)

16. Asemankylä (M, R)

Asemankylällä on rautatieaseman (kohde 17) ohella kulttuurihistoriallista arvoa sisältäviä kohteita, mm.

- Kalevala, v. 1911 rakennettu uusrenessanssin ja nikkarityylin piirteitä sisältävä talonpoikaistalo, jossa on koristeellinen kaksikerroksinen kuisti.
- Tuisku, 1900-luvun alussa rakennettu asuin- ja liikerakennus, jonka massa seuraa tien mutkaa.

16. Tuisku

- Valto Pernun säätiön talo, 1900-luvun alussa rakennettu maalaistalo. Pärekatto on entisöity v. 1992.
- Ailiston talo, vuosisadan alussa useassa vaiheessa rakennettu talo, jossa on toiminut mm. kauppa.
- Mäntylä, Iijoen pohjoispuolella sijaitsevat 1900-luvun alussa rakennetut asuin- ja talousrakennukset, jotka 1930-luvulla rakennetun sementtitiilinavetan kanssa muodostavat nelimäisen pihapiirin. Rakennukset ovat sisältä lähes alkuperäisessä asussa.
- Rautatie- ja maantiesilta, 1940-luvulla rakennettu kaksikerroksinen teräsristikkosilta.

(C)

17. Rautatieasema, Asemankylä (R)

Vuonna 1904 rakennettu (Bruno Granholmin v. 1900 signeeraamat piirustukset peilikuvana) ja v. 1961 ja 1975 korjattu asemarakennus. Ollut myös postitoimipaikkana. Asema-alueeseen liittyy vanhoja asuin- ja varastorakennuksia. (A/vk)

17. Rautatieasema

18. Yliranta (MK, M, R)

Maisemallinen kokonaisuus: jokitörmä taloineen ja viljelyksineen. Maasto kumpuilevaa. Hyväkuntoisia, tyyliltään melko yhtenäisiä maataloja. Iijoen kauneuspadot pitävät huolen veden korkeudesta. (C/vk)

19. Laurila, Yliranta (R, M, MK)

Päärakennus on saatujen tietojen mukaan ollut savupiirtti. Rapistunut pihapiiri, josta hieno näky-
mä Iijolle. (B)

20. Pernu ja Käyrä, Pohjois-Ii (R, MK)

Kolmen talon perinteisestä rakennuskannasta muodostuva maisemallinen kokonaisuus. Talojen päärakennukset ovat 1800-luvulta. Käyrän lähitöllä on vanha aitta. (C)

20. Käyrä

21. Akolan kartano, Pohjois-Ii (R, M, H)

Laamanni Antell rakennutti kartanon 1790-luvulla, hieman myöhemmin kuin hänen omistamansa Nybyn lasipruukki (ks. kohde 30) aloitti toimintansa. Suomen sodan aikoihin kartanossa asui sotapäällikkö Fahlander. Akolan suku on hallinnut tilaa 1800-luvulta lähtien. Tällä vuosisadalla se on ollut Kurkelan suvun hallussa. Päärakennus on mansardikattoinen kookas kaksikerroksinen rakennus. Tila on aikoinaan ollut Iin parhaita, navetta on rakennettu sadalle lehmälle. Nykyisin tila on jakaantunut kahdeksi pihapiiriksi (Kurkela ja Brusila). Brusilan kuisti on siirretty uuden pihan puolelle. Brusilassa on aikoinaan toiminut meijeri. Tila on Iijoen voimalaitoksen rakentamisen jälkeen menettänyt maisemansa ja rantansa. Joen paikalla on nykyisin hiekkavallit. Rakennukset ovat hyväkuntoisia, joskin niitä on useaan kertaan muuteltu. Kolmas asuinrakennus, väentupa, on eniten kärsinyt muutoksista, mm. ikkunoita on laajennettu. Akolassa on säilytetty paljon vanhaa kalustusta ja sisustusta, mm. uuneja. (B)

22. Virkkula, Pohjois-Ii (R)

Perinteistä maaseuturakentamista edustava asuinrakennus, jossa on koristeellinen kuisti. Entinen kestiekievari. (A)

21. Akolan kartano

23. Päckilänkangas (MK, R)

Iin suurin kyläkunta Haminan jälkeen. Eri aikakausien rakentamista monipuolisesti edustavat rakennukset ovat pienehköjä, sijoittuneet kylänraitin varrelle. (C/vk)

24. Kuninkaan petäjä, Kuninkaanniemi (H)

Vanha mänty, jonka juurella perimätieto kertoo Ruotsin kuninkaan aterioineen matkansa aikana. (A)

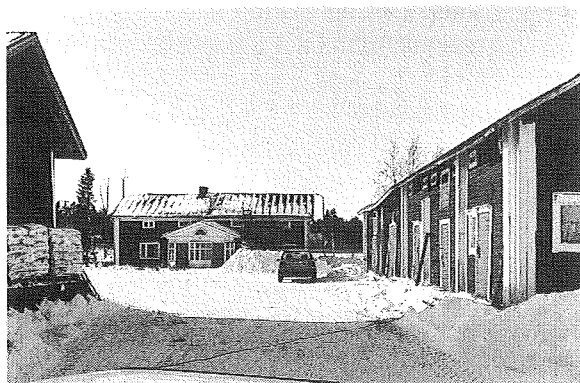
25. Ranta-Piukkula, Seljänperä, Lapinranta (R, M)

Hyväkuntoinen viime vuosisadan vaihteessa rakennettu maatilän päärakennus. Kuistin katto on nurkastaan viistetty aumaksi ja sen ikkunat ovat kauniisti moniruutuiset. Myös navetta ja aitta ovat hyväkuntoisia. Samassa pihapiirissä on toinenkin asuinrakennus. (A)

26. Vuornos, Lapinranta (H, R, M)

Nybyn lasitehtaan historiaan liittyvä asuinrakennus 1700-luvun lopusta tai 1800-luvun alusta, ollut myös kestikievarina. Rakennuksessa on kaunis kuisti ja koristeellinen ulkovuoraus. (A)

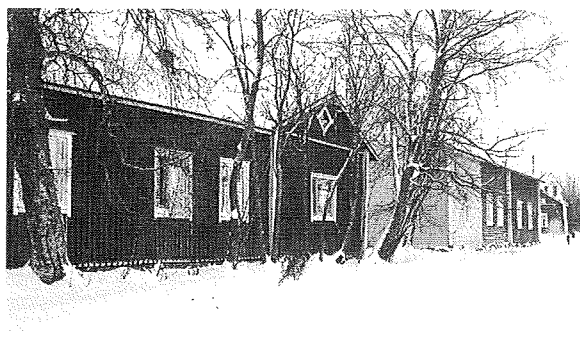
Pihapiirissä on myös aitta ja maapohjainen navetta vuodelta 1894. (C)

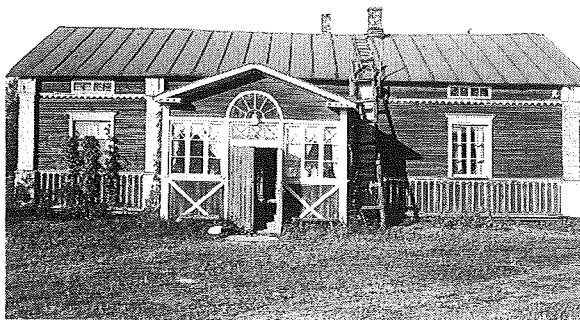
22. Virkkula

27. Olhava (MK, M, R)

Olhavanjoen ja sen eteläpuolella kulkevan kylänraitin varrella olevaa vanhaa asutusta. Rantaaittoja ja muuta perinteistä rakennuskantaa (mm. Sassin ja Veijolan taloissa), joki- ja viljelysmaisema. (C/vk)

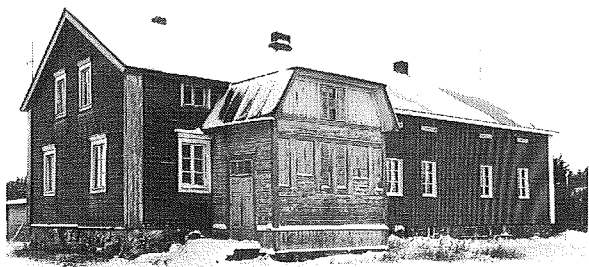
27. Olhava

26. Vuornos

28. Penjala, Olhava (R)

Suurikokoinen, kahteen pihapiiriin (Pakonen ja Tolonen) kuuluva asuinrakennus 1800-luvun puolivälistä. Talossa on kuisti molemmilla pitkillä sivuilla. Tila on jaettu 1920-luvulla. (C)

28. Penjala

29. Kyröläinen, Olhava (R)

1800-luvun alkupuolelta oleva hirsinen asuinrakennus, jossa on kaksi koristeellista kuistia. Rakennus on suurimmalta osaltaan kylmillään ja huonossa kunnossa. (B)

30. Nyby

30. Nybyn talo ja lasitehdas, Olhava (R, H, M)

1840-luvulta peräisin oleva 46 metriä pitkä, 13 asuinhuonetta käsittävä, noin kaksi metriä korkealla kivijalustalla seisova asuinrakennus. Pihapiiriin kuuluu luonnonkivistä muurattu kookas navetta, joka on rakennettu 1800-luvun puolivälissä. (A/vk)

Talo on kuulunut Nybyn lasipruukkiin, joka on ollut aikanaan Pohjoismaiden suurin lasitehdas. Lasitehdas perustettiin v. 1780. "Pruukki" lopetti toimintansa vuonna 1885. Nybyn vihertävää lasia näkee joissakin Pohjois-Pohjanmaan vanhimpien rakennusten ikkunoissa. Tehdas paloi tämän vuosisadan alussa ja nykyisin siitä on jäljellä vain perustusten rauniot. (D)

31. Kesänavetta ja aitta, Maunula, Väli-Olhava (R, MK, MR)

Hyväkuntoiset, 1900-luvun alkupuolella rakennetut hamaat hirsipintaiset rakennukset Konttilan tien varrella. (A)

32. Pikkarainen, Yli-Olhava (R)

Vuosiojan rannalla oleva vanha maatilan päärakennus; puolittain peiterimalaudoitettu maalaamaton hirsirakennus, jossa on huopakatto. Kulmistaan viistetyn kuistin alaosa on maalattu keltaiseksi. Talon toisella sivulla on matala, tiilinen asuinrakennus ja sen takana huonokuntoinen hirsinen liiteri ja aitta. (C)

33. Ojakylä (MK, M, R)

Vanhat talot (mm. Härmän talo) Liesojan varrella muodostavat pihapiirejä, pienet puusillat johtavat ojan yli. Viimeaikainen uudisrakentaminen harjoittaa maiseman yhtenäisyyttä. (C)

34. Röyttä (H, R)

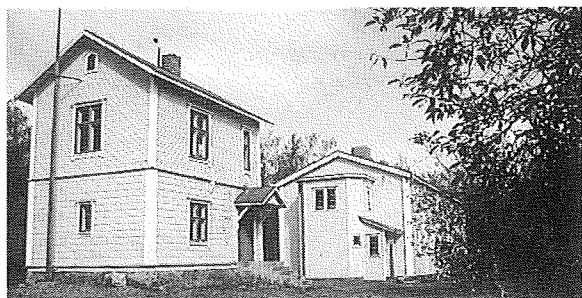
Satamapaikka, jossa on rakennuskantaa vuosisadan vaihteen tienoilta: entinen luotsitupa, lastaajien majapaikka. Röyttä on toiminut puutavarasatamana, lastaus on nyttemmin lopetettu. (C)

Alueelle on laadittu rantakaava; uutta rakentamista.

35. Krunnit, Ulkokrunni ja Maakrunni (H, M, R)

Ulkokrunni on Krunnisäätiön omistama rauhoitettu luonnonsuojelualue. Saarella on runsaasti kivilatoksia, "laksmarkkeja", joiden käyttötarkoitusta ei tunneta. Saarella on myös jatulintarhoja ilmeisesti samoilta ajoilta kuin kivilatokset. (A/vk)

Maakrunni on Ulkokrunnin itäpuolella oleva suurimmalta osaltaan metsän peitossa oleva saari, joka on rauhoitettu luonnonsuojelualue. (Ks. kohde n:o 35.4.) Saarella on muutamia kalastajamökkejä. (B/vk)

34. Röyttä

.1 Luotsirakennus ja pooki, Ulkokrunni (R)

Ulkokrunnin pohjoispäässä sijaitseva vuonna 1872 valmistunut kaksihuoneinen rakennus, jota myöhemmin on laajennettu. Toimii nykyisin Oulun yliopiston Perämeren tutkimusasemana. Rakennuksen läheisyydessä on hirsinen savusauna, joka on ilmeisesti 1800-luvun lopulla siirretty paikalleen. Luotsirakennus on hyväkuntoinen, sauna rapistunut ja poistettu käytöstä. Paikalle antaa omaleimaisen ilmeen puinen majakka, joka on maalattu punamullalla. Majakka eli pooki on vuodelta 1874, sen huippu on teräväksi suippeneva. Majakka ei enää ole toiminnassa. (A)

.2 Laksmarkit, Ulkokrunni, Äijänharju (H)

"Neliösyllän kokoista alaa ympäröiviä, noin 1 1/4 kyynärää vahvoja mukulakivilatoksia, joiden kahdella vastakkaisella seinällä ovat oviaukot". Joissain kivilatoksissa on hirsi- ja tiilijäänöksiä. Rakennelmat ovat sijoittuneet siten, että oviaukot avautuvat polulle, eräässä astinkivessä on vuosiluku 1850. Kiveen hakattu aurinkokello, jossa vuosiluku 1840. (D)

.3 Pietarin leikki, Ulkokrunni, Äijänharju (H)

Suurin ja parhaiten säilynyt kolmesta Äijänharjun jatulintarhasta, jotka ovat ikivanhaan kalastusperinteeseen liittyviä pyöreitä labyrinthimaisia kiviladelmia. (D)

.4 Kalajumala, Maakrunni (H)

Pystyyn asetettu n. 1,5 m korkea litteä kivi, jota on pidetty kalastusonnea tuovana uhripaikkana. (D)

35. Krunnit

3.4. Inventointikohteet alueittain

Inventointi suoritettiin kesällä 1994. Rakennuksista on useita on jo muunneltu ja ainakin yksi talo on purettu. Luettelossa esiintyvät valokuvat ovat inventoijan ottamia (Jari Vähätiitto, 1994).

Kaikki rakennukset ovat merkittäviä ikänsä vuoksi. Kaikista rakennuksista ei saatu yhtä paljon taustatietoja. Ohitustievaihtoehtojen vaikutusalueilta kaukana sijaitsevista rakennuksista ei haluttu muita tietoja kuin sijainti, omistaja ja käyttötarkoitus.

3.4.1. Alaranta

1. Etelä - II, Tangonhaara, Jakkila

Mahdollisesti 1900-luvun alussa rakennettu omakotitalo. Rakennus sijaitsee meren läheisyydessä ja on nykyisin loma-asuntona. (Jalo Jakkila)

2. Etelä - II, Tanko

Talo on rakennettu 1920-luvulla Talo on alunperin ollut omakotitalo ja on nykyään kesäasuntona. Pieni punainen paneeliverhoiltu mökki, jossa on vielä kolmiorimahuopakatto ja tämän alla päre. Rakennukseen ei ole suuremmin tehty ulkopuolisia korjaustöitä. (Yrjö Runtti)*

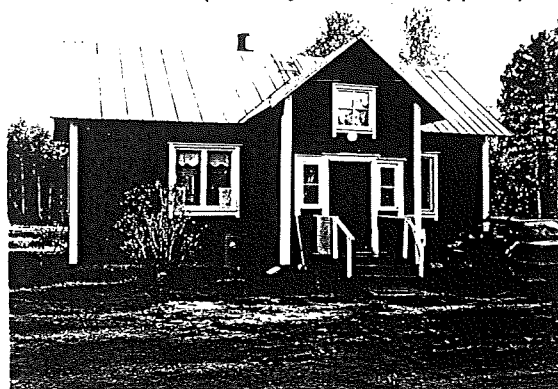

2. Runtti

3. Etelä - II, Alaranta

Rakennuksen ensimmäinen osa on tehty vuosina 1930-31, jolloin tilaa alettiin asuttaa. Maatilana ollut paikka on nykyään vain kesäkäytössä. Rakentaja oli Kustaa Raappana, joka myös itse asui tätä tilaa. Talossa on yksi kerros. Rakennus on hyvässä kunnossa ja siihen on tehty useita peruskorjauksia. Talon tyyli on säilynyt melko pitkälle vuonna 1936 tehdyn laajennuksen mukaisena. Ainoastaan peltikatto poikkeaa voimakkaasti totutusta pärekaton päälle asennetusta kolmiorimakatteesta. Normaali hirsikehikko ja entinen trossilattia on

purettu ja tilalle on asennettu maanvarainen betonilaatta. Piharakennuksia on navetta vuodelta. 1932. (Heikki ja Kerttu Raappana)**

3. Raappanan talo

4. Etelä - II, Alaranta, Pikku-Pöllä

Omakotitalo on rakennettu ennen 1930-lukua. Kivisokkelille ja hirsirungolle rakennettu talo on säilytetty tyyliään alkuperäisen näköisenä. Tila käsittää päärakennuksen navetan ja kesäasunnon. Ikkunoissa on kauniit koristelaudat. (Maiju Kaikkonen)**

4. Kaikkosen talo

5. Etelä - II, Joensuu

Päärakennus on rakennettu 1920-30 luvulla. Rakennusta on viime vuosina saneerattu ja uusi tiilikuvioinen peltikate on asennettu katteeksi. Tarkempaa tietoa rakennuksesta ei saatu. (Joensuu)**

6. Etelä - II, Tanko

Alfred Paakkari rakensi tämän rakennuksen nykyiselle paikalleen vuonna 1936. Rakennuksen hirret on siirretty lähialueen pirtistä, joka vielä oli olemassa vuonna 1924. Alunperin asuintaloksi rakennettu talo on nykyään loma-asuntona.

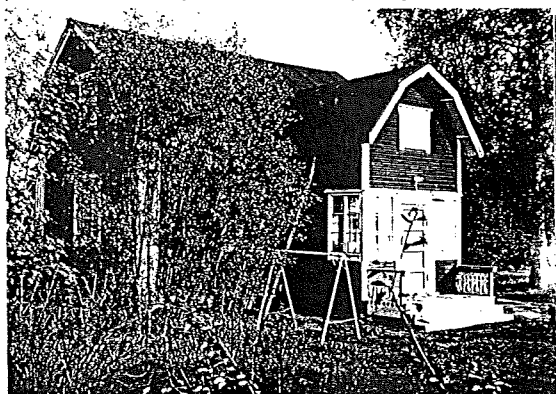
Rakennuksen seinähirret ovat näkösällä, niin ulko- kuin sisäpuolellakin. Rakennuksen runkosyvyys on poikkeuksellisen suuri suhteessa rakennuksen korkeuteen ja verrattuna 1930-luvun muuhun rakentamiseen. Tupa on säilynyt tyyliään alkuperäisen näköisenä. (Samuli Skurnik)**

6. Skurnikin talo

7. Etelä - II, Alaranta, Pikku-Pöllä

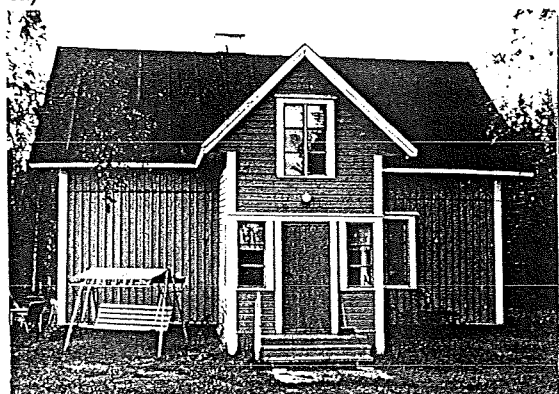
Talo on valmistunut 1900-luvun alussa ja rakentaja on ollut Arvi Välikangas. Rakennusta ei alunperin rakennettu asuinkäyttöön, vaan käyttötarkoitus rakennuksen valmistuttua oli jokin muu. Nykyisin hyväkuntoinen rakennus on loma-asuntona. Hirsirunko ja kiviperustus ovat ajan tyyliset. Katto on poikkeuksellisesti mansardi-katto, joita ei ollut kovinkaan paljoa taajaman ulkopuolella olevissa rakennuksissa. Rakennus on yksikerroksinen, siinä on huopakatto ja pysty/vaaka-paneliverhous (Anna-Liisa Hepo-oja)**

7. Hepo-Ojan loma-asunto

8. Etelä-II, Alaranta, Pikku-Pöllä

Talon ovat rakentaneet Eino Haapaniemi ja Toivo Puolakka vuosina 1937-1945. Rakennuksen alunperäinen ollut asuinkäytössä ja on nykyään loma-asuntona. Yksikerroksisessa talossa on betoniperusta, huopakate ja pystylautavuoraus. Keskuslämmitys laitettiin remontissa v.1960. (Aino Puolakan perikunta)**

8. Puolakan kesäasunto

9. Etelä-II, Alaranta, Pikku-Pöllä

Päärakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Omakotitalo on nykyään vain tilapäisessä käytössä. Piha-alue on säilynyt melko muuttumattomana ja tasapainoisena. Päärakennuksen katteena on vielä kolmiorimakate. (Kaisto Pertti)**

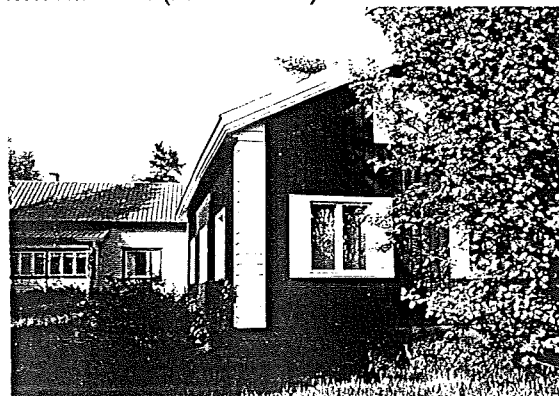
9. Kaiston perikunnan tila

10. Etelä-II, Alaranta, Takalo

Hirsinen aitta- ja tallirakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. (Kaisto Matti)**

11. Etelä-II, Alaranta, Takalo

Kaksi omakotitaloa, joihin on tehty useita laajennuksia peruskorjausten yhteydessä. Ensimmäinen rakennus (etummaisina) oli ruutuosotamiehen sotilastorppa, joka rakennettiin lukujen 1830-1870 välisenä aikana. Laajennus tehtiin heti perään 1870-luvulla Alarannan höyrysahan puutavaroista. Rakennus on hirsirunkoinen, kiviperustukselle rakennettu harjakattotalo, jossa on säilynyt vanha tiilikatto. Viereinen hirsirunkoinen talo on rakennettu 1910-13. Siinä on huoneita myös toisessa kerroksessa. (Matti Kaisto)**

11. Nykyistä päärakennusta on laajennettu, niin, ettei vanhaa sotilastorppaa enää näy ulkopuolelta

12. Etelä-li, Alaranta,

Alkuperäinen päärakennus on 1800-luvun lopulta. Omakotitaloksi rakennettu talo on vieläkin asuinkäytössä. Kiviperustus, hirsirunko ja harjakatto ovat säilyneet entisellään muuten muutoksia kokeneessa rakennuksessa. Rakennusta on lisälämpöeristetty ja muokkailtu vuosien varrella. Rakennuksen hirret ovat kolmituumaisia sahan puutavaraista tehtyjä hirsiiä. Ne ovat latalleen päällekkäin ladottuja lankkuja, joiden väliin on laitettu normaali sen aikainen hirren sauma-riive. Tila käsittää myös piharakennuksen. (Tauriainen)*

13. Etelä-li, Alaranta

Tämä pieni mökki on rakennettu kahdessa osassa. Ensimmäinen osa käsittää pirtin, joka on rakennettu vuonna 1928. Toinen osa on pystyrunko-runko. Alunperin asunnoksi rakennettu talo on nykyisin loma-asuntona. (Koistinen)*

13. Koistisen nykyäänkin pieni pirtti on aikanaan laajennettu kaksinkertaistamalla pohja-alaa

14. Etelä-li, Alaranta

Omakotitalo, jossa oli välillä kauppa on rakennettu vuosina 1929-30 ja on nykyään loma-asuntona. Rakentajina ovat olleet Jaakko ja Anne Kantola. Hirsirunko, vaakapaneli, tiilikatto ja ikkunat ovat alkuperäisessä asuunsa. (Kurttila)**

14. Kurttilan entinen kaupparakennus

15. Etelä-li, Alaranta, Pyhtilä

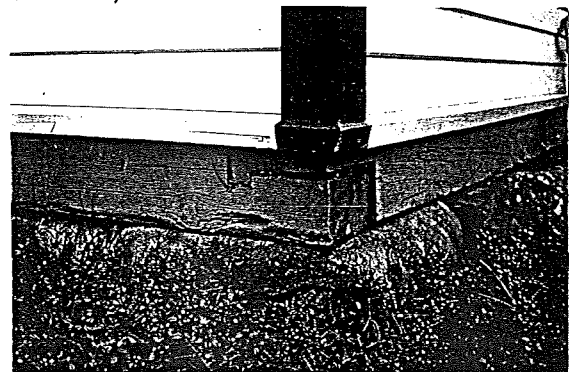
Talo on rakennettu vuonna 1923, ja kamarilaajennus vuonna 1932. Rakentaja on ollut seppä Juho Kantola. Talossa on hirsirunkoinen rakennus. Muut piharakennukset on ympäriltä purettu. Omakotitaloksi rakennettu talo on nykyään kesäasuntona. Tämä rakennus on ainakin kolmas päärakennus tällä tilalla. Aikaisemmat rakennukset ovat sijainneet kukin eri paikoilla. (Helena ja Raimo Kantola)*

15. Kantolan talo on nykyään kesäasuntona

16. Etelä-li, Alaranta, Särkipera

Talo on rakennettu vuonna 1931 ja on yksi niistä taloista, jotka on rakennettu lin kuuluisan höyrysahan parruista. Loma-asunnoksi jäänyt ennen ympäri vuoden asuinkäytössä ollut rakennus on säilyttänyt alkuperäisen muotonsa. Tila käsittää myös piharakennuksen. Poikkeuksellista aikaisempiin taloihin oli tuvan ja kamarin ikkunoiden sijoittuminen heti kuitin sisääntulokuistin viereen. (Taava Telavirta)**

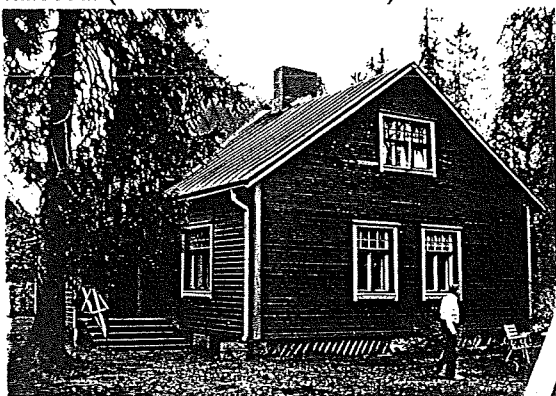
16. Telavirran rakennuksen hirsisalvostekniikkaa ja ulkoverhouspaneelinurkka

17. Etelä-li, Alaranta

Päärakennus on rakennettu vuonna 1930 ja se on laajennettu vuonna 1969. Talon rakentaja oli Hugo Kaisto. Rakennus on joko jatkuvassa, tai osa-aikaisessa käytössä. Vanhaa rakennusta on mukautettu laajennuksen tyyliseksi, ettei sitä ole enää nähtävissä. Jokivarsitila, joka käsittää useita piharakennuksia. Navettarakennus on rakennettu vuonna 1930. Pihan muut rakennukset ovat sauna, aittarakennus ja venevaja. (?)*

18. Etelä-li, Alaranta

Alunperin kesähuvilaksi rakennettu talo on peräisin vuodelta 1908. Rakennus oli tilapäiskäytössä vuoteen 1980 asti, jolloin se otettiin kokoaikaiseen asuinkäyttöön. Rakentaja oli rakennusmestari Pukinkorva ja rakennuttaja oli Oulun Kaupungin henkikirjoittaja Emil Castren. Rakennuksessa on kaksi kerrosta ja siihen on tehty laajennus vuonna 1980. Peruskorjauksessa on hyvin tarkasti pyritty säilyttämään vanhan rakennuksen jugend tyyli. Kivijalan pilarit on tehty vanhan tyylin mukaisesti maanpinnalle valettuna pilarianturana. Tontilla olevat piharakennukset on sijoitettu selvästi kultaisen leikkauksen mukaisesti. (Eero -Juhani Snellman)***

18. Snellmanin omakotitalo

19. Etelä-li, Alaranta

Talo on rakennettu 1900-luvun alussa. Asuinkäyttöön rakennettu talo on nykyisin autiona. Päärakennukseen ei olla pitkään aikaan tehty kunnostustöitä. Rakennus sijaitsee lijoen varressa kauniilla paikalla rantatörmällä. Pihasauna on samaa ikäluokkaa kuin päärakennuskin. (Elli Kurttila pk)*

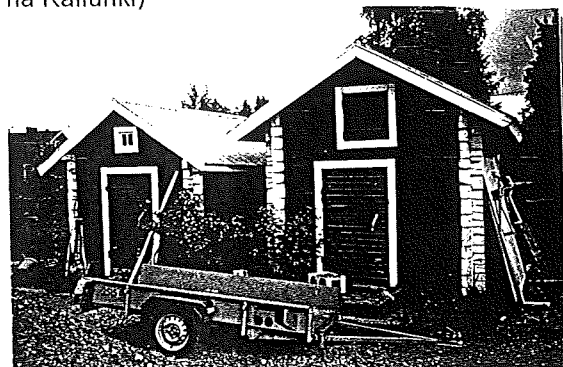

19. Saunarakennus jokirinteessä

20. Etelä-li, Alaranta

Aittarakennukset on rakennettu 1850-1860 luvulla. Vanhat aittarakennukset ovat saaneet uudet peltikatot, muuten aiatat ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. Katteena alunperin on ollut lomalaudoitetut leveät puut. Tilalla on myös päärakennuskin, joka on rakennettu samoihin aikoihin. Vanha päärakennus on on niin kadonnut uuden päärakennuksen alle,

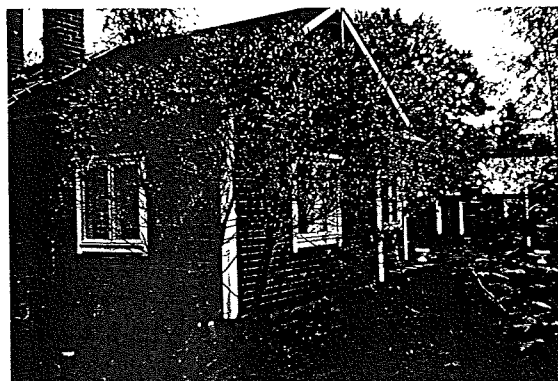
ettei se enää ole havaittavissa. (Oiva ja Taina Kallunki)*

20. Vanhat aittarakennukset

21. Etelä-li, Alaranta

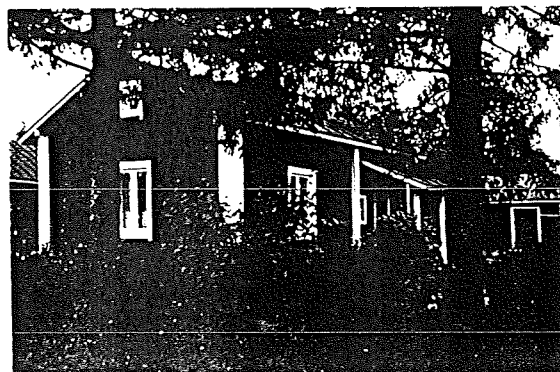
Talo on rakennettu 1930-luvulla. Rakentajana on ollut talon ensimmäinen asukas Kustu Tapio. Vanhin osa talosta on rakennettu multapenkille ja myöhemmin taloa laajennettaessa sokkeli on tehty betonista. Talo on ollut asuinkäytössä vuoteen 1969, siitä lähtien kesäasuntona. Pihapiiriin kuuluu saunarakennus ja navetta, jota on välillä laajennettu. Rakennus on yksikerroksinen, hyväkuntoinen, vaakalkovuorattu huopakatteinen talo. (Tais-to Väisänen)*

21. Väisänen kesäasunto

22. Etelä-li, Alaranta

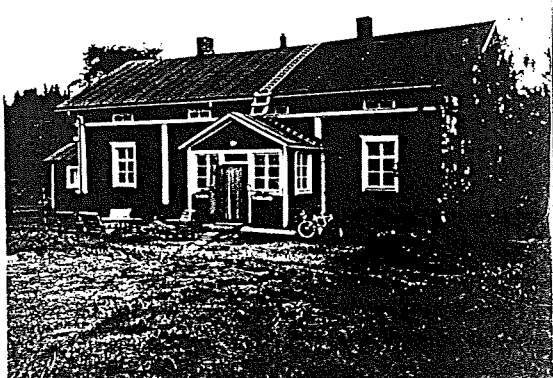
Asuinkäytössä oleva 1903-04 rakennettu talo, jonka pihapiiriin kuuluu liiteri/saunarakennus ja puoji. Puoji on rakennettu samoihin aikoihin kuin päärakennus. (Aili Meriläinen)*

22. Meriläisen talo

23. Etelä-li, Alaranta

Höyrysahan pehtoori rakennutti itselleen talon 1870-1880-luvulla. Todisteena rakentamisaikakohdan paikkansapitävyydestä ovat sanomalehtitapetit hirsiseinän päällä, nämä ovat vuodelta 1880. Entinen pehtoorin asunto on toiminut kouluna vähän aikaa ennen Alarannan uutta koulua. Rakennus on nykyään asuinrakennuksena. Rakennuksessa on kivisokkeli ja trossipohjalattia, runko on hirrestä ja katteena on aikaisemmin ollut teevi ja nykyisin huopa. Piharakennuksina tilalla ovat navetta (1920-1930), maakellari, jonka alkuperäinen koko on ollut 5*8 m² (1870-1880), saunarakennus (1950-luku), jääkellari (1945-50) ja tallirakennus, jota käytetään nykyään autotallina (n.1870). Pohjanmaan rykmentin perustamisen jälkeen lihin tuli sotilasasutusta. Päärakennuksen vieressä oleva talo joutui Kemian komppanian luutnantin virkataloksi. Sotilasvirkamiehen asunto on purettu 1960-1970. Rakennus on yksikerroksinen, vaikka yläkerrassa tilaa olisi ollut rakentaa huoneita. Tilan rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja monet niistä ovat säilyneet alkuperäisen tyylinä. (Mikko Joensuu)***

23. Joensuun päärakennus

24. Etelä-li, Alaranta

Talo on rakennettu 1800-luvun lopulla. Aluperin kappalaisen asuntona ollut rakennus oli myös pitkään Alarannan kouluna. Rakennus on ollut Alarannan kansakouluna 1938 vuodesta lähtien 1980-luvun alkuun. Pihapiirissä on ollut useampia saman ikäluokan rakennuksia, nyt vain tämä koulumuseoksi jäänyt rakennus on enää jäljellä. Rakennus kuuluu aiemmin inventoitujen rakennusten joukkoon. (Iin kunta)***

24. Vanha kappalaisen asunto

25. Etelä-li, Alaranta

Ennen vuotta 1940 rakennettu asuintalo on kertaalleen laajennettu vuonna 1945, eikä rakennukselle ole tehty suurempia muutoksia tämän jälkeen. Rakennus sijaitsee lijoen rannalla rauhallisella paikalla lähellä lin lopetettua höyrysahaa. (Pauli Kurttila)*

25. Kurttilan talo

26. Etelä-li, Alaranta

Talo on rakennettu mahdollisesti joskus 1830-luvulla. Uiton konttorirakennus on toiminut alkujaan sahan rakennuksena. Uudistuksia kokenut talo ei muistuta enää alkuperäistä uiton rakennusta. (?)**

26. Uiton konttori

3.4.2. Keskusta-Asema- Raasakka

27. Etelä-li

1900-luvun alussa rakennettu omakotitalo on asuinkäytössä. Rakennus on 1½-kerroksinen hyvin alkuperäisessä asussaan säilynyt rakennus. (Kurttila) **

28. Etelä-li, Lohentie

Talon tarkkaa rakentamisajankohtaa ei saatu selvitettyä. Talo on mahdollisesti rakennettu 1920-1930-luvulla. Asuinkäytössä oleva talo, jolle on tehty useampia muutostöitä vuosien varrella. (Jalo Jakkila)*

28. Jakkilan talo

29. Etelä-li, Lohentie

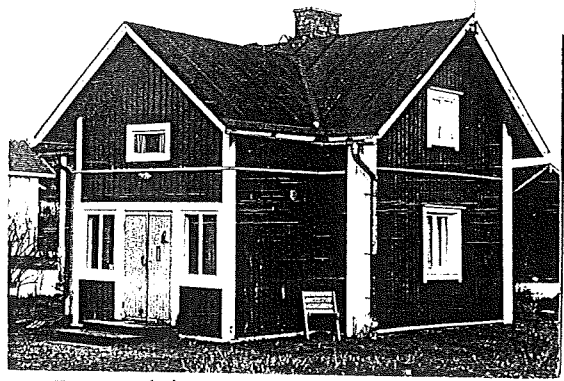
Tämä rakennus on 1½-kerroksinen ja arvioitu rakennusvuosi 1920-luku. Talo on asuinkäytössä. Rakennus on ollut vähän aikaa Oulu-yhtiön asuntona. (Eeva Kurttila) *

29. Kaksikerroksinen päärakennus

30. Etelä-li, Lohentie

Asuinkäytössä oleva v.1915 valmistuneen omakotitalon on rakentanut Aukust Paaso. Rakennus on säilynyt alkuperäisessä asussa. Pihapiirissä ei ole muita rakennuksia. (Pertti Paaso)*

30. Paason talo

31. Etelä-li, Lohentie

Talon ensimmäinen osa on rakennettu 1900-luvun taitteessa. Asuinkäytössä olevaa rakennusta on laajennettu 1930-luvulla. Kustu Daal on rakentanut laajennuksen. Talon laajennus on hyvä esimerkki L-mallisesta laajentamisesta. Laajennus on tehty vanhan rakennuksen muotokieltä säilyttäen. (Tolonen Aino)***

31. Tolosen L-mallinen päärakennus

32. Etelä-li, Lohentie

Talo on rakennettu joskus 1910-20 luvulla. Asuinkäytössä olevaa rakennusta ei viime aikoina kunnostettu. tarkempaa tietoa ei rakennuksesta saatu. (Kalevi Timonen)*

33. Etelä-li, Lohentie

Talo on rakennettu 1900-luvun alussa mäkitupalaisille annetulle pientilalle. Alunperin asuinkäytössä ollut talo on nyt loma-asuntona. Pihapiiriin kuuluu kaksi rakennusta. Kaikki rakennukset ovat säilyneet alkuperäisen luonteisina. Mäkitupalaisille tarkoitettuja tiloja on alueella neljä peräkkäin, mutta vain tämän tilan rakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. (Esko Loukkola)**

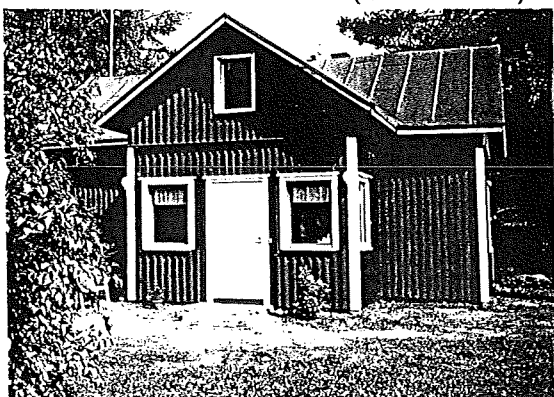
33. Loukkolan talo

34. Etelä-li, Lohentie

Ellalan neljäkertainen pihapiiri kuuluu aiemmin inventoitujen rakennusten joukkoon. (3.3.1. Aiemmat inventoinnit arvoluokkineen) Ellalan pihapiiriin kaksi vanhinta asuintaloa ovat rakennettu ennen 1900-lukua. ***

35. Etelä-li, Rytikuja

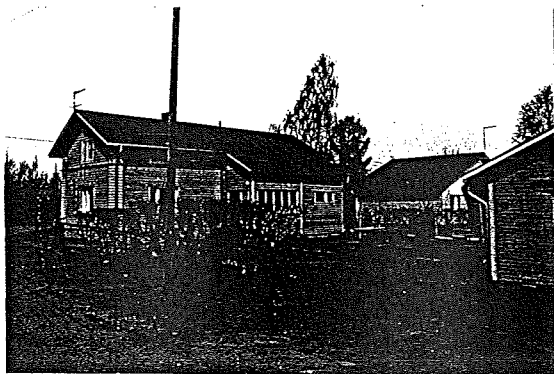
Asuintalona oleva talo on rakennettu 1900-luvun vaihteessa ja laajennettu 1920-luvulla. Ensimmäisen osan rakentajana on ollut Kapanen ja laajennuksen on tehnyt Remes. Ulkokuuraus on uusittu v.1993. (Meeri Remes)*

35. Remesken asuinrakennus

36. Etelä-li, Koulutie

lin keskustassa oleva 1½-kerroksinen asuinrakennus. Talo on rakennettu 1900-luvun alussa ja rakennus on hirsirunkoinen. Rakennuksessa on kiviperustus, joka on nykyään mineerittileivyn alla. Rakennuksessa on Haminan alueelle hyvin tyypilliset korostetut nurkat (harkitus) ja vaakapaneelointi. (Antti Juntunen)**

36. Juntusen päärakennus

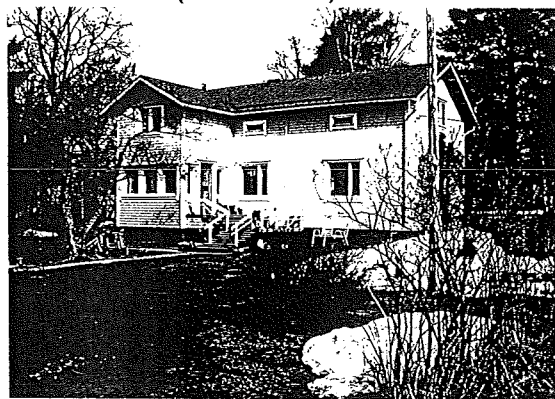
37. Etelä-li, Valtarintie

Meijerin rakennusajan täytyy olla hieman ennen 1900-lukua, koska rakennuksesta on löydetty papereita 1800-luvun loppupuolelta. Meijerinä aikoinaan ollut rakennus on myöhemmin muutettu asuinrakennukseksi. Rakennusta on laajennettu kahteen otteeseen. Tila on ollut Valtarin maatilana ja piharakennuksessa on ollut verstaas, jossa on korjattu kulkuneuvoja. Muita piharakennuksia ovat talli, puohi ja välikö, joka on rakennettu yhdistämään verstaas ja

puohirakennus toisiinsa. (Maija Järvenpää)***

38. Etelä-li, Uskontie

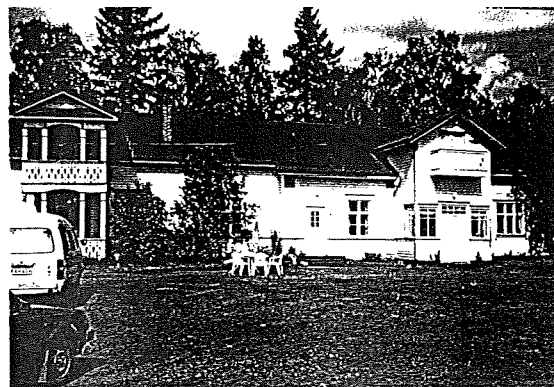
Päärakennuksen vanha osa on rakennettu v.1934 ja rakentajana on ollut Kalle Liedes. Asuinkäytössä olevaa päärakennusta on laajennettu pituussuunnassa 1960-luvulla kokonaisuutta särkemättä. Rakennuksessa on huoneita kahdessa kerroksessa. Rakennus on trossi- ja pystyrunkarakenteinen ja purutäyteinen. Navetta on rakennettu puukaiverrosten perusteella samoihin aikoihin kuin päärakennus vuonna 1934. (Niilo Eronen)**

38. Erosen päärakennus

39. Etelä-li, Kauppila

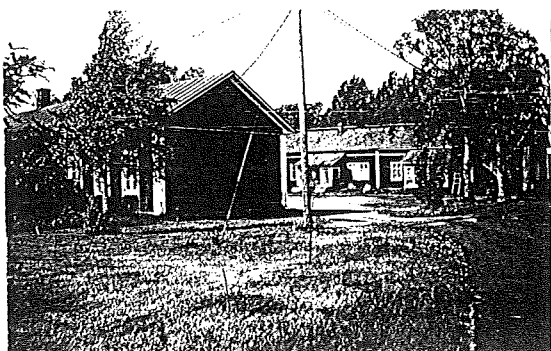
Kartanotyyppisen asuinrakennuksen vanhin osa on rakennettu jo 1895 Rakenjana on ollut vouti Siltavuoti-Veijola. Asuinkäyttöön rakennettu talo on edelleen ympärivuotiseen asuinkäytössä. Päärakennuksessa on ollut pärekatto vuoteen 1951 asti, jolloin se purettiin pois. Nykyinen kate on peltiä, jonka alta löytyy huopa. Navettarakennus on vastapäätä päärakennusta. (Heino ja Martta Pahkala)***

39. Kauppilan asuinrakennus

40. Etelä-li, Kauppila

Kauppilan koulu on lin vanhin kansakoulu. Talo on rakennettu 1800-luvun puolivälissä. Tontilla on kaksi rakennusta. Toinen näistä on nykyään kansalaisopiston käytössä ja toinen ateljee tilana. Rakennus kuuluu aiemmin inventoitujen rakennusten joukkoon (3.3.1. Aiemmat inventoinnit arvoluokkineen). ***

40. Kauppilan koulu

41. Etelä-li, Kauppila

Vanha Koiviston sahan konehuone on enää muistona vanhasta sahasta.
(Seppo Kärkkäinen)**

42. Etelä-li, Asematie

Talo rakennettiin vuonna 1920 alunperin suojeluskuntataloksi ja on nykyään lin urheilijöiden toimitalona. Rakennuksessa on tiloja kahdessa kerroksessa. Rakennus on betonisokkeliille tehty, mutta silti vielä hirsirunkoinen. Aittarakennusta käytettiin suojeluskunta-aikoina pommivarastona. Rakennuksen eteen on pystytetty muistokivi. (lin urheilijat ry.)***

42. Vanha suojeluskuntatalo

43. Etelä-li, Asematie

Talo on rakennettu 1900-luvun alussa. Rakennus on ollut lääkäritalona, nahkatehtaana ja on nykyään mielenterveystoimistona. Åhlströmin rakennuttama huvilarakennus on suorakaiteinen rakennus, jossa on huoneita kahdessa kerroksessa. Rakennuksessa on betonisokkeli ja tiilikate. Alakerta on mielenterveystoimiston käytössä ja yläkerta on kunnan vuokra-asuntona. (lin kunta)*

44. Etelä-li, Asematie**45. Etelä-li, Asematie**

Tällä tilalla on useita asuinrakennuksia, joista vanhin vielä jäljellä oleva on vuodelta 1822 (1826). Tähän talo on on myöhemmin tehty laajennus vuonna 1896. Tuvan hirret näkyvät sisäpuolelta ja rakennuksen alkuperäinen tyyli sisätiloissa on säilytetty.

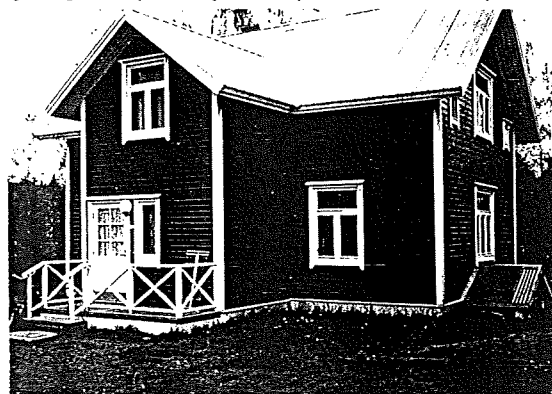
Pernun tila on muuttunut alkuperäisestä tilanteesta melkoisesti. Alunperin päärakennuksena oli vain 1800-luvun alkupuolella rakennettu savupirtti. Tilalla asui ensin Fanni Pernu. Myöhemmin tilalle muutti Teofilus Salminen. Nykyään vanhan päärakennuksen tilalla on uuden tyylinen omaotitalo: Vanha Pernun tila käsittää lisäksi puohirakennuksen, navetan (hirteen kaiverrettu vuosiluku 1.6.1888), tallin ja hirsisen saunarakennuksen. (Moisejeff Matti / Tolonen Risto)***

45. Yksi Pernun tilan päärakennuksista

46. Etelä-li, Asematie (Purnuntie)

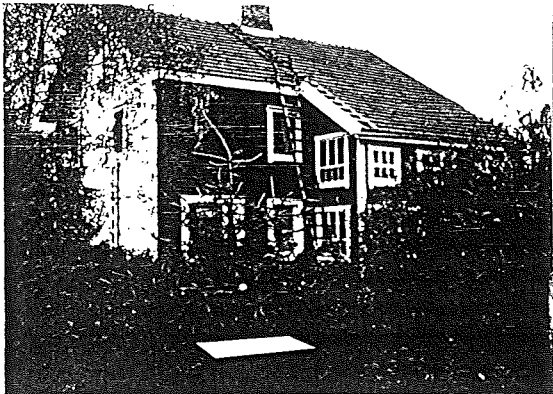
Talo on todennäköisesti rakennettu 1940-luvun tienoilla. Asuinkäytössä olevassa rakennuksessa on asuinhuoneita kahdessa kerroksessa. Rakennuksen ulkoseinät on tehty pystyrangasta purutäyttein. (Auvo Harmaala)*

46. Harmaalan päärakennus

47. Etelä-li, Asematie (Purnuntie)

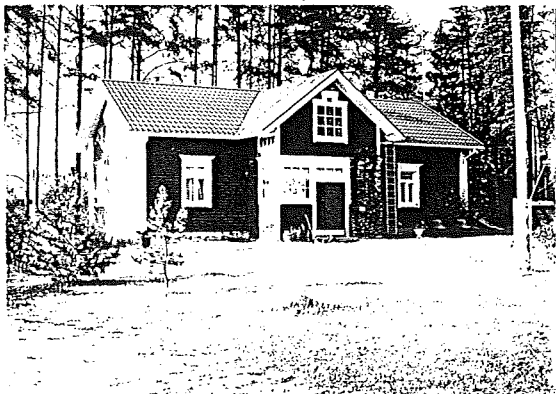
Talo on rakennettu 1940-luvun taitteessa tai alkupuolella. Alunperin kauppaksi suunniteltu rakennus on ollut asuinkäytössä jo useita vuosia. Kaupan rakennusvaiheen aikoihin uskottiin nykyisen ohitustien menevän rakennuksen vierestä. Näin ei kuitenkaan käynyt vaan rakennus jäi kulkureiteiltä syrjään. Rakennus kuitenkin toimi Lahtisen kauppana useita vuosia. Tämä kaksikerroksinen Rakentaja on ollut Aarne Lahtinen. (Väinö Salmela)*

47. Salmelan päärakennus

48. Etelä-li, Asematie

Talo on rakennettu v.1903 ja rakentaja on ollut livari Pernu. rakennus on ehtinyt olla kestikievarina, vankilana ja vanginvartijan asuntona. Nykyisin talo on omakotitalona. Alunperin rakennus on ollut väriltään keltainen, nykyinen väri on punainen. Piharakennuksena on navetta. (Erkki Pernu)***

48. Entinen kestikievari

49. Etelä-li, Asematie

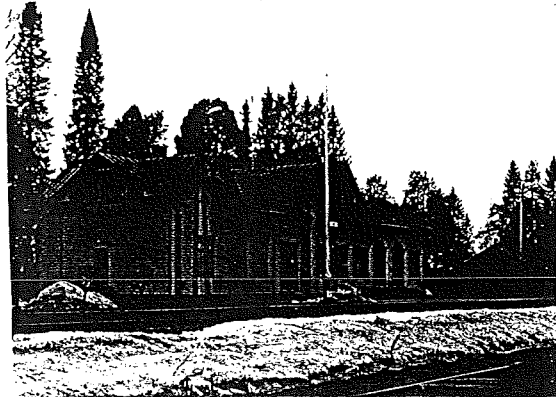
Talo on rakennettu v.1920. Rakennuttajina ovat olleet J-A Tuisku ja Laitinen. Tämä nykyään asuinkäytössä oleva rakennus on ehtinyt olla kauppana, makkaratehtaana, teurastamona ja leipomona. Rakennuksessa on kaksi kerrosta ja noin 19 huonetta. Rakennus sijaitsee lähellä rautatieasemaa. Tämä rakennus on vaarassa tulla puretuksi, jos rautatien läntinen vaihtoehto valitaan rakennettavaksi ohitustielinjaukseksi. (Annikki Isomursu)***

49. Isomursun päärakennus

50. Asemarakennus

Vuonna 1904 rakennettu asemarakennus. Peruskorjauksia on tehty vuosina 1961 ja 1975. Asemarakennus jouduttaisiin myös purkamaan, jos tielinjaukseksi valitaan rautatien läntinen vaihtoehto (3.3.1. Aiemmat inventoinnit arvoluokkineen). (Valtion rautatiet)***

50. Asemarakennus

51. Etelä-li, Maalismaantie

Päärakennuksen ensimmäinen osa on rakennettu 1890-luvulla ja laajennus 1920-luvulla. Asuinkäytössä oleva talo on ollut historiansa varrella kahdesti kauppana ja kerran kestikievarina. Nykyään on asuinrakennuksena. Uudemman osan ovat rakentaneet Kalle ja Sylvester Pernu. Monien tiehankkeiden takia rakennus on purku-uhan alla. Tilalla on navetta ja saunarakennus. (Maija Ailisto)***

51. Ailiston päärakennus

52. Etelä-li, Maalismaantie

Aseman koulu on rakennettu v.1938. Suunnittelijana on ollut rakennusmestari Karvonen ja rakennuttaja Markus. Rakennus on kaksikerroksinen, hirsirunkoinen, harjakattoinen koulu, jossa on myös asuinhuoneisto. (lin kunta)**

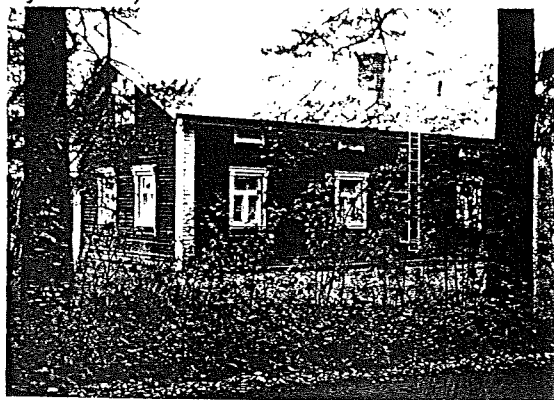
52. Aseman koulu

53. Etelä-li, Maalismaantie

Asuinrakennus on rakennettu 1932 ja rakentaja on ollut Kalle Kaleva vanhempi. Talo on asuinkäytössä. Rakennus on hirsirunkoinen ja rakennuksessa on betonisokkeli. (Kalle Kaleva)*

54. Etelä-li, Maalismaantie

Vuonna 1911 rakennettuun jugend-tyyliseen rakennukseen ollaan parhailaan tekemässä kunnostustöitä. Rakennuksen jugend-tyyliset yksityiskohdat pyritään korjauksessa säilyttämään. Talon on rakentanut Kaleva Kalle vanhempi. Tilalla on saunarakennus ja navetta. Saunarakennuksen vieressä on vanhan navetan rauniot. Kiveen on hakattu rakentamisaikaksi vuosiluku 1886. (Tuomo ja Eija Kyröläinen)***

54. Kyröläisen päärakennus

55. Etelä-li, Maalismaantie

Talo on rakennettu 1920-luvulla. Asuinrakennukseksi rakennettu talo on yhä ympärivuotisessa asuinkäytössä. Rakentajina ovat olleet Kalle ja Sylvesteri Pernu. (Marjatta Iskanius)*

56. Etelä-li, Maalismaantie

Autiotalo, josta ei saatu selvitettyä muuta kuin sijainti. (Sakari Puitti)*

57. Etelä-li, Maalismaantie

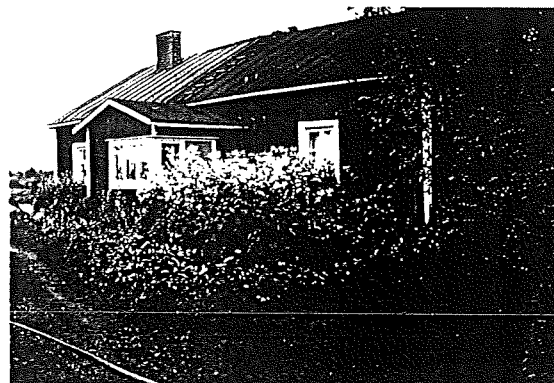
Talo on rakennettu v.1926-27. Rakennus on asuinkäytössä. (Anna-Mari Alaraasakka)*

58. Etelä-li, Maalismaantie

Talo on rakennettu 1900-luvun alkupuolella. Rakennus on asuinkäytössä. (Heimo Paaso)*

59. Etelä-li, Maalismaantie

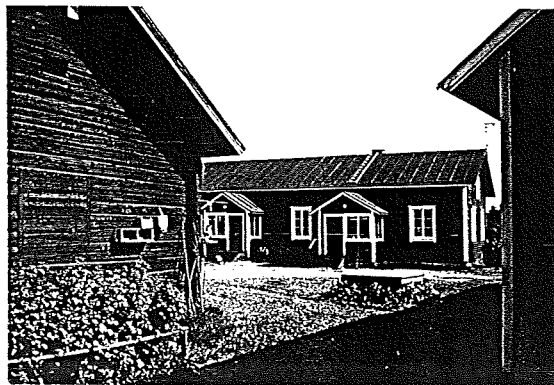
Vanha osa on rakennettu vuonna 1855 ja rakentajana on mahdollisesti ollut Olli Paaso. Alunperin rakennus on tehty savupirtiksi, jota on jatkettu harjansuuntaisesti. Rakennuksen pituus on tullut kaksinkertaiseksi alkuperäisestä tilanteesta. (Ukkola)**

59. Ukkolan entinen savupirtti

60 Etelä-li, Liedes, Liesojantie

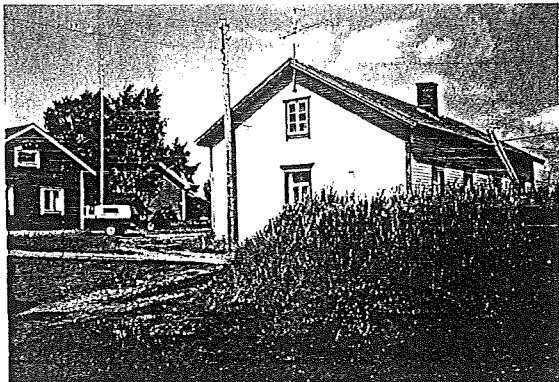
Rakennusvuosi on kurkikirrrestä löytyneen tiedon mukaan 1807. Päärakennus on lin vanhimpia säilyneitä rakennuksia. Rakennus on ollut koko ajan asuinkäytössä. Päärakennuksen lisäksi tilaan kuuluu navetta/tallirakennus, navetta, kesäpirtti/sauna ja kellari. Tiedossa olevia purettuja rakennuksia ovat tallirakennus ja vanha sauna päärakennuksen takaa. Piha on aikoinaan muodostanut selkeän suljetun pihapiirin. Koko Liedeksen alue muodostaa tasapainoisen rakennusryppään. (Katri Liedes) ***

60. Liedeksen tila

61. Etelä-li, Liedes, Liesojantie

Aikoinaan Liedeksen tilasta erotetulle tontille rakennettu talo on valmistunut hieman ennen 1900-lukua. Asuinkäyttöön rakennettu talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Piharakennuksia ovat aittarakennus ja kesäpuoli. Rakennuksen katteena on tiili ja hirsirunkoisessa rakennuksessa on kivisokkeli. (Aili Huhtala)**

61. Liedeksen alueella Huhtalan päärakennus

62. Etelä-li, Liedes, Liesojantie

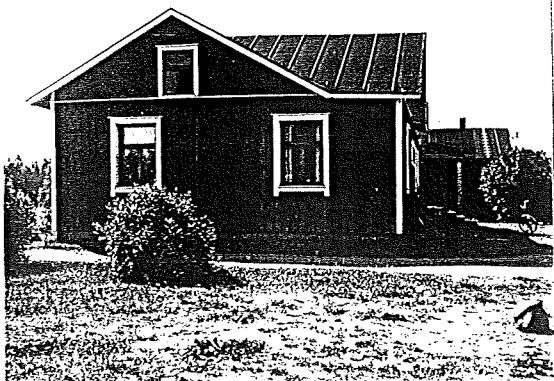
Asuinrakennuksen rakennusajaksi on arvioitu 1800-luvun loppupuoli. Päärakennus on saanut uudisrakennusosan kylkeensä ja ikkunat on muutettu eri tyyliksi mitä alkuperäiset. Rakennus on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Piharakennuksia ovat aittarakennus ja navetta. (Anni Sipola)**

62. Liedeksen alueella Sipolan Päärakennus

63. Etelä-li, Ojakylä

Asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Rakennus on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Päärakennuksen lisäksi tilalla on aitta ja navetta. (Juhani Härmä)*

63. Härmän päärakennus

64. Etelä-li, Ojakylä

Muita ennen 1940-lukua rakennettuja Ojakylässä sijaitsevia rakennuksia ovat: Ojakylän koulu, Ala-kaikkonen, lin osuuskauppa (autiona), Rahkolan talot, Kuoppala, Heikkilä, Päckilä ja Rödlin. Näitä rakennuksia ei inventoitu, koska niiden arvioitiin jo olevan tielinjausvaihtoehtojen ulkopuolella.

65. Etelä-li, Sorosenperä

Päärakennus on rakennettu 1900-luvun alkupuolella. Rakennusta on muutettu paljon alkuperäisestä asustaan. Talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Tila on syrjässä muusta asutuksesta. (Nappa)*

66. Etelä-li, Sorosenperä

Asuinkäyttöön tarkoitetun talon rakennutti vuonna 1929 Jaako Pernu. Rakennuksessa on huoneita kahdessa kerroksessa. Talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Rakennus on pystyrankainen ja rungon eristeenä on purutäyte. (Paavo Pernu)**

66. Pernun asuinrakennus

3.4.3. Illinsaari**67. Illinsaari**

Rakennuksista vanhempi osa on tehty ennen v.1863, nuoremasta rakennuksesta ei ole tarkkaa tietoa. Nuoremman rakennuksen rakennusvuodeksi voidaan arvioida 1900-luvun vaihe. Pihapiiriin kuuluu L-mallinen sauna/navetta/latorakennus. Päärakennus on osin hirsipintainen, osin pystyrimalautapintainen. Vanhemman rakennuksen tuvassa on vanha uuni, joka on tehty hirsin arinan päälle. (Aira Eräluoto, Eeva Renkonen)**

67. Eräluodon asuinrakennus

68 Illinsaari

Asuinrakennus (Heikki säävälä)*

69. Illinsaari

Asuinrakennus (Kerttu Töyrämä)*

70. Illinsaari

Asuinrakennus (Saara Koivisto)*

71. Illinsaari

Rakentamisajankohdaksi päärakennukselle voidaan arvioida 1800-luvun loppupuoli. Alunperin maalaistalona toimineella tilalla ei nykyään harjoiteta enää maataloutta. Päärakennus on säilynyt alkuperäisen näköisenä ja luonteisena myös sisäpuolelta. Tuvassa on hyväkuntoinen vanha uuni. Rakennus on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Piharakennuksia ovat navetta, kellari/aitta/liiterirakennus, aitta ja saunarakennus. (Liisa Määttä)***

71. Määttän talon alkuperäinen uuni

72. Illinsaari

Asuinrakennus, kesäkäytössä
(Veikko Renkonen)*

73. Illinsaari

Asuinrakennus (Eero Viinamäki)*

74. Illinsaari

Asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Rakennus on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Piharakennukset ovat aittarakennus ja navetta/heinälato. (Hilkka Hiltunen)*

74. Hiltusen talo

75. Illinsaari

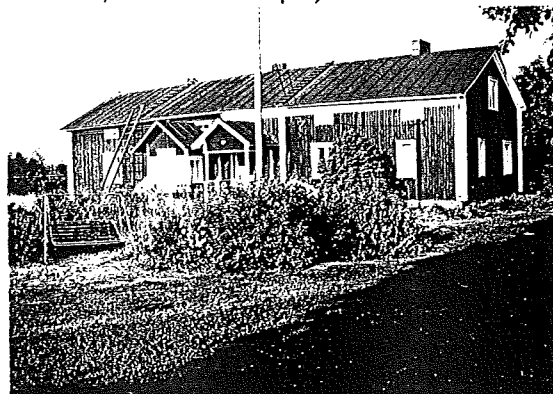
Poropudas rakennutti rakennuksen 1800-luvun lopulla. Nykyään asuinkäytössä oleva talo rakennettiin alunperin huvilaksi. (Visapää)*

76. Illinsaari

Asuinrakennus on ollut välillä loma-säätiön lomakotina. (Arvo suutarinen)*

3.4.4. Hiivala**77. Pohjois-li, Hiivala**

Kaksi asuintaloa on rakennettu kiinni toisiinsa. Talot on rakennettu 1800-luvun lopulla ja ovat ympärivuotisessa asuinkäytössä. (Hiivala Lasse, Hiivala Jenni pk.)*

77. Kaksi rakennusta yhdessä

78. Pohjois-li, Hiivala

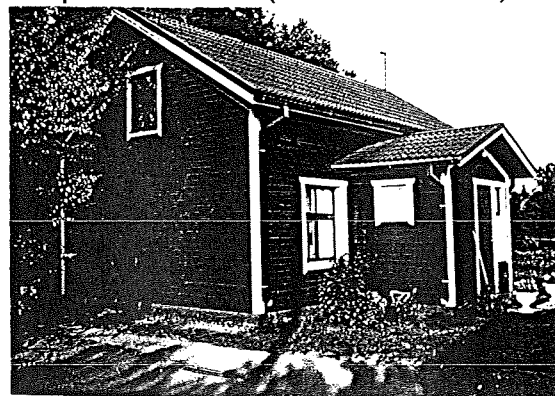
Asuinrakennus rakennettu ennen 1940-lukua. (ent. Mauri Lalli)*

79. Pohjois-li, Hiivala

Asuinrakennus (Kalle Lalli pk.)*

80. Pohjois-li, Hiivala

Asuinrakennus on rakennettu v.1921 hirsirungolle. Vuoteen 1981 oli vielä olemassa navettarakennus, joka oli lähes yhtä vanha kuin päärakennuskin. (Lauri Lammela-Piri)*

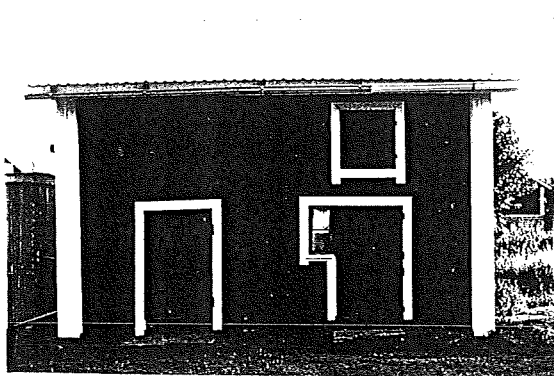
80. Lammela-Pirin asuinrakennus

81. Pohjois-li, Hiivala

Asuinrakennus, joka on rakennettu 1900-luvun alkupuolella. (Paavo Hiivala)*

82. Pohjois-li, Hiivala

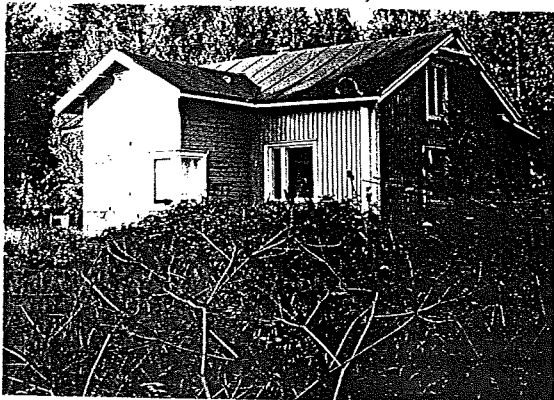
1800-luvun loppupuolen hirsinen aittarakennus on enää jäljellä alkuperäistä pihapiiristä. (Martti ja Bertta Meriläinen)*

82. Vanha aittarakennus

83. Pohjois-li, Hiivala

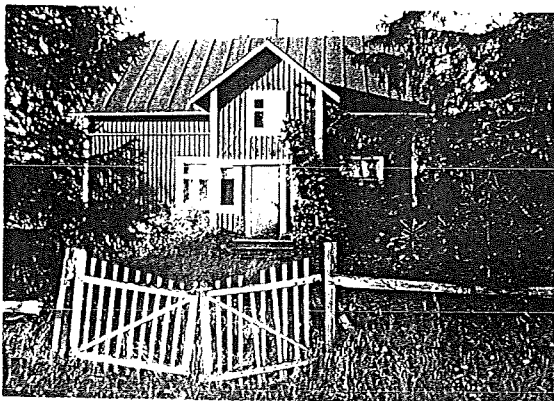
Talo on rakennettu 1930-luvulla. Asuinrakennus on ollut autiona jo kolme vuotta. Rakentajina ovat olleet Jussi tai Pentti Jakku-Hiivala. Hirret tähän taloon on otettu vanhasta riihiladosta. (Matti Jakku)*

83. Jakun talo

84. Pohjois-li, Hiivala

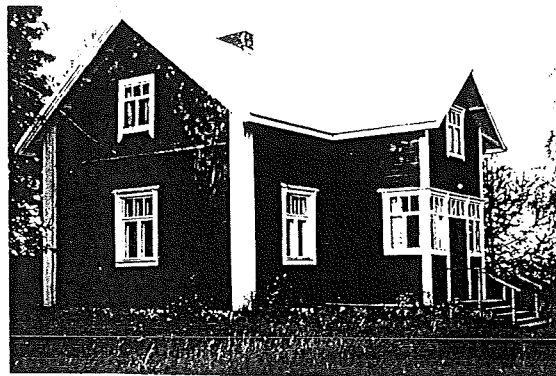
Vanha hirsikehikko on siirretty 1946-47 tälle paikalleen ja siirättäjä on ollut Heimo Paa-vola. Tämä rakennus purettiin heti inventoinnin jälkeen ja tilalle rakennettiin uusi yksikerroksinen asuinrakennus. (Kuosmanen)*

84. Ent. Kuosmasen päärakennus

85. Pohjois-li, Hiivala

Autio asuinrakennus, joka on rakennettu 1930-luvulla. Rakennushirsinä on käytetty vanhan riihen hirsä. Rakennus on päällepäin hyvä kuntoisen näköinen. Rakennukseen on joitakin vuosia sitten vaihdettu kirkas peltikatto. (Pekka Taskinen pk.)*

85. Päärakennus

86. Pohjois-li, Hiivala

asuinrakennus, joka on rakennettu 1900-luvun alussa. Tontilla on päärakennus ja yksi piharakennus. Päärakennus on yksikerroksinen ja väriltään keltainen. Rakennus sijaitsee nykyisen ohitustien vieressä. (Sarkkinen)**

87.-

3.4.5. Konintie

88. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

Rakennuksen hirret on tuotu Hietalasta 1900-luvun alussa. Tanssipirtiksi rakennettu talo on nykyisin asuinkäytössä ja on kertaalleen laajennettu. Piharakennuksia on vanha aittarakennus ja navetta. Rakennus on saneerattu vuonna 1993. (Eero Kurttila)**

88. Kurttilan rakennus

89. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

1940-luvulla rakennettu asuinrakennus. Taloa on laajennettu kahteen suuntaan. Vanhin hirsiosa on 1940-luvulta ja uusi osa on vuodelta 1955. Piharakennus sisältää aitan, saunan, liiterin, navetan ja kesäpuolen. (Siiri Kurttila)*

90. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

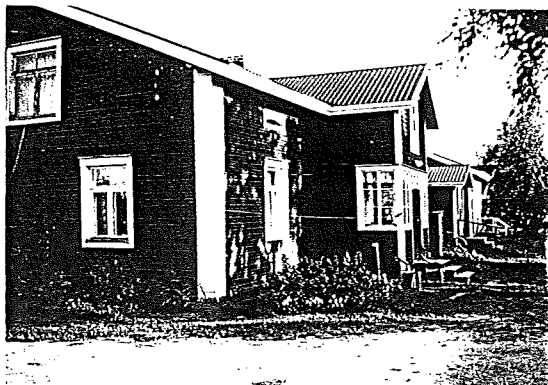
Asuinrakennus on rakennettu 1930-40-luvulla. Ympärivuotisessa asuinkäytössä oleva rakennus. Piharakennuksia ovat navetta (1950) ja aitta (1940). (Tervonen pk.)**

90. Tervosen asuinrakennus

91. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

Kolme eri taloa ovat kiinni toisissaan. Vanhin rakennus on tehty 1890-1900-luvulla, keskimäinen 1900-luvulla ja uusin muutamia vuosia myöhemmin. Talot rakennettiin aikoinaan kolmelle veljelle. Rakennuttaja oli Veijola. (Hanna Veijola), (Sofia Veijola), (Petäjaniemi)***

91. Veijolan suvun talot

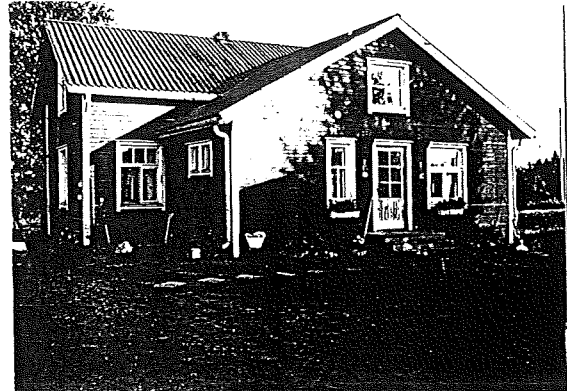
92. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Talon on rakennettu vuonna 1914. Asuinrakennus on välillä toiminut myös suksi-verssaana. Vuosien 1925-30 välillä tehtiin pystyrankanainen laajennusosa. (Olavi Veijola)*

93. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus on rakennettu 1929. Talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Rakentajana on ollut Martti Veijola ja apurina Kalle Lalli.

Rakennusta on laajennettu vuonna 1984 kuistin suuntaan ja 1985 yläkertaan. Piharakennuksena ovat aitta/liiteri ja navetta (1930-luvulta). (Esa ja Maija Kurttila)

93. Kurttilan asuinrakennus

94. Pohjois-li, (koni) Virkkula

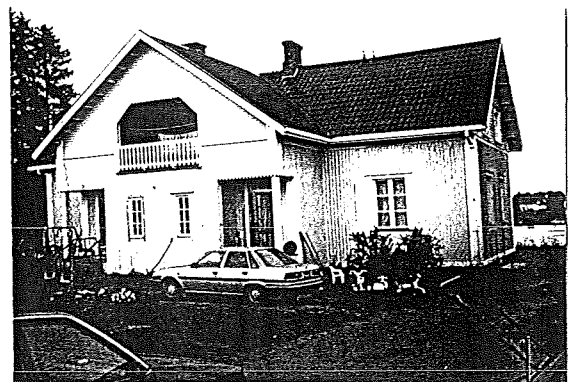
Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1929. Rakennuttaja oli Kalle Kurttila. Talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Pihalla on vuonna 1935 rakennettu navetta. (Antero Kurttila)*

94. Päärakennus

95. Pohjois-li, (koni) Virkkula

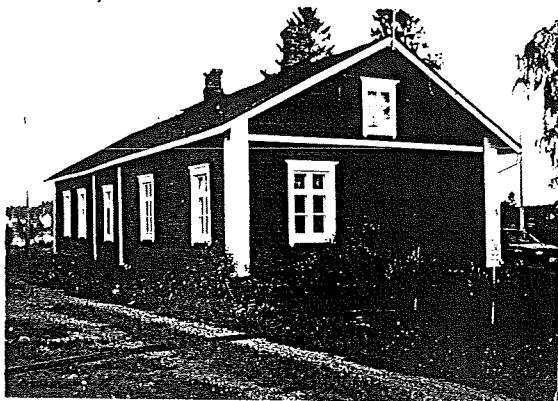
Asuinrakennus on rakennettu v.1932. Rakentaja on ollut omistajan isoisä Jaakko Veijola. Asuinrakennus on ympärivuotisessa käytössä. Pihalla on navetta ja jääkellari. (Jaakko Veijola)**

95. Veijolan talo

96. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus on rakennettu 1850-60-luvulla. Laajennusosa on tehty vuonna 1992. Piharakennuksia ovat navetta (1900) ja puoji/varastorakennus. Päärakennukseen tehty viimeisin laajennus on muuttanut rakennuksen alkuperäistä ulkoasua. Rakennuksessa on kiviperustus ja hirsirunko. Laajennusosa on pystyrankarakenteinen. Rakennuksessa on vielä kolmiorima huopakate ja tämän alta löytyy päre. Navetassa on maasta noin kahden metrin korkeudelle nouseva luonnonkiviseinä (sokkeli). (Erkki ja Aino Jokinen)***

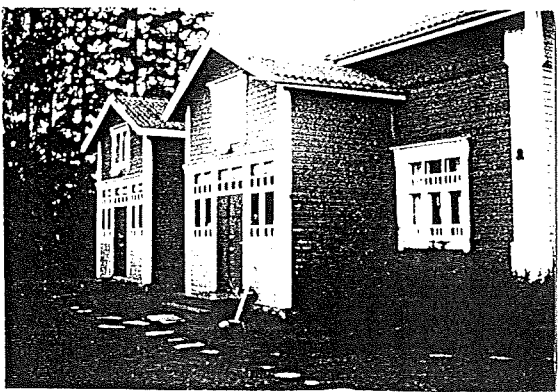
96. Jokisen pihapiiriä

97 Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus on nykyään kesäasuntona. (Annikki Hulkko)*

98. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1912. Talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Piharakennuksia ovat navetta/tallirakennus ja aitta. Rakennus on hyväkuntoinen ja pääarakennukselle tehdyt kunnostustyöt ovat olleet säilyttäviä. Tuvasta löytyy iso uuni, joka on hyväkuntoinen (Lempi Veijola)***

98. Veijolan talo

99. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus (Erkki Paakkari)*

100. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus (Veli Veijola)*

101. Pohjois-li, (koni) Virkkula

Asuinrakennus (Risto Veijola)*

102. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

Päärakennus ja muut piharakennukset on rakennettu 1900-luvun alussa. Rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen asunsa ja nämä muodostavat kauniin suljetun pihapiirin. (Ruben Veijola)**

103. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

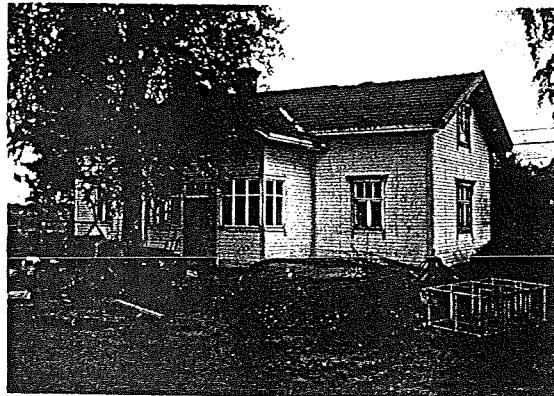
Päärakennuksen vanhempi osa on rakennettu joskus 1860-luvulla ja uudempi osa mahdollisesti tämän vuosisadan puolella. Asuinkäyttöön alunperin rakennettu tila on nykyään maatilamatkailukohteena. Piharakennukset ovat navetta, talli/kesäpuolirakennus ja aitta. Pihan rakennukset muodostavat osin sulkeutuvaa pihaa. Tilan päärakennus ei ole enää joka päiväisessä käytössä. Piharakennuksissa hoidetaan talon hevosia ja muita kotieläimiä. (Raimo Suutari)**

103. Maatilamatkailukohde

104. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

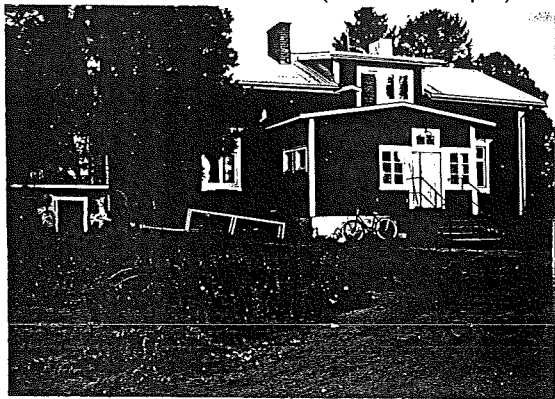
Päärakennuksen on rakentanut Heikki Veijola vuonna 1912. Asuinrakennus on ollut autiona vuoden 1971 jälkeen. Piharakennukset ovat aitta, saunarakennus (v.1917) ja navetta/talli/puojirakennus, joka on rakennettu vuonna 1917 rakentajan nimimerkki on ollut A.H.W. Päärakennuksen uuni ja makuuhuoneen kakkuuni ovat säilyneet ehjinä. (Erkki Paakkari)**

104. Paakkarin päärakennus

105. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

Muutoksia kokeneen päärakennuksen alkuperäinen osa on rakennettu 1900-luvun alussa, mahdollisesti sitäkin aikaisemmin. Talo on ympärivuotisessa käytössä. Tilan pitkä talli/liiteri/kesäpuoli on yhtä vanha kuin päärakennus. Navetta on rakennettu vuonna 1938, sauna vuonna 1963.(Iida Kurttila pk.)*

105. Kurttilan päärakennusta on laajennettu kuistin suuntaan

106. Pohjois-li, (Koni) Virkkula

Vanhin osa talosta on rakennettu 1900-luvun alussa Kestilän sahalla jääneistä hirrenpätistä. Rakentajana on ollut Veijola. Asuinkäyttöön rakennettua taloa on laajennettu kahteen otteeseen rakennuksen pituussuunnasta. Ensimmäisen laajennuksen on 1930-luvulla tehnyt Niilo Ala-Raasakka ja viimeisin laajennus on 1950-luvulta. Talo on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Piharakennuksena ovat navetta, aitta ja saunarakennus. (Seppo Ala-Raasakka)**

106. Ala-Raasakan talo on kokenut kahteen otteeseen laajennuksen

107. Pohjois-li, (Koni) Virkkula
Asuinrakennus (kolehmainen)***108. Pohjois-li, (Koni) Virkkula**
(Veijovaara)***109. Pohjois-li, (Koni) Virkkula**
(Murtomäki)***3.4.6. Tiironperä-Junnila**

Tiironperän rakennukset eivät olleet mahdollisten tielinjausvaihtoehtojen vaikutusalueella. Rakennuksista selvitetiin pääasiassa vain rakennuksen käyttötarkoitus ja omistaja.

110. Pohjois-li, Tiironperä

Kesäasuntona nykyään toimiva rakennettiin 1900-luvun alun alussa. (Maatalouskeskus)*

111. Pohjois-li, Tiironperä

Pohjois-lin ala-aste (lin kunta)**

112. Pohjois-li, Tiironperä

1900-luvun alun asuinrakennuksia (Paavo Tyykiluoto)*

113. Pohjois-li, Tiironperä

Asuinrakennus(Hannu Mäkelä)*

114. Pohjois-li, Tiironperä

Asuinrakennus (Eino Hiivala)*

115 Pohjois-li, Tiironperä

Akolan kartano pihapiirissä on kolme asuinrakennusta. Kartanon on rakentanut Antell Laamanni 1790-luvulla. Rakennus on merkitty Pohjois-Pohjanmaan merkittävien rakennusten luetteloon. (Paavo Kurkela)***

Muut tontin rakennukset muodostavat suljetun pihapiirin.(Juha Jämsä)* (Eeva Seuranen)*

116. Pohjois-li, Tiironperä

Asuinkäyttöön rakennettu 1930-luvun talo (Häyrynen Matti)*

117. Pohjois-li, Tiironperä

Asuinrakennus on rakennettu vähän ennen 1940-lukua. (Veikko Kakko)*

118. Pohjois-li, Tiironperä

Talo on rakennettu ennen vuotta 1941. Rakentaja on ollut Yrjö Tiiro. Hirret on otettu Prusilan aitasta. Talo on asuinkäytössä. (Mirja Tiiro)*

119. Pohjois-li, Tiironperä

Talon rakennus aika on 1900-luvun alku. Asuinrakennukseksi rakennettu talo on nykyään vain kesäkäytössä.. (Sakari Tiiro)*

120. Pohjois-li, Tiironperä

1900-luvun alkupuolella rakennettu talo (Toivo Jämsä)*

121. Pohjois-li, Tiironperä

Tämä rakennus on rakennettu 1900-luvun alussa, kuten lähialueen talot. (Jukka Laakso)*

122. Pohjois-li, Tiironperä

Myös 1900-luvun alun taloja kuten lähialueen muutkin rakennukset. Asuinrakennus on nykyään autiona. (Kustaa Jämsä pk.)*

123. Pohjois-li, Tiironperä

Talo on rakennettu ennen 1900-lukua. Rakennus on ympärivuoden asuinkäytössä (Jaakko Tiiri pk.)*

124. Pohjois-li, Tiironperä

Asuinrakennus on rakennettu ennen 1900-lukua. Rakennus on perustettu kivien päälle (multapenkki). (Heikki Tiiri pk.)*

125. Pohjois-li, Tiironperä

Asuinrakennus on rakennettu ennen 1900-lukua. (Sirkka ja Eero Käyrä)*

126. Pohjois-li, Tiironperä

Autio asuinrakennus (Kalle Pernu)*

127. Pohjois-li, Tiironperä

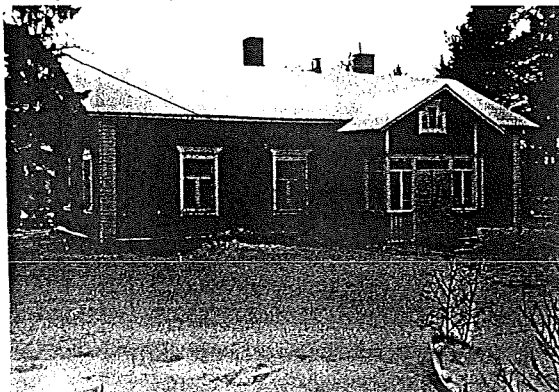
Asuinrakennus on säilyttänyt vanhan tyyliensä. Sitä on jonkin verran kunnostettu museoviraston avustuksella. (Väinö Käyrä)**

128.-

3.4.7. Uiskari-Yliranta

129. Pohjois-li, Uiskari

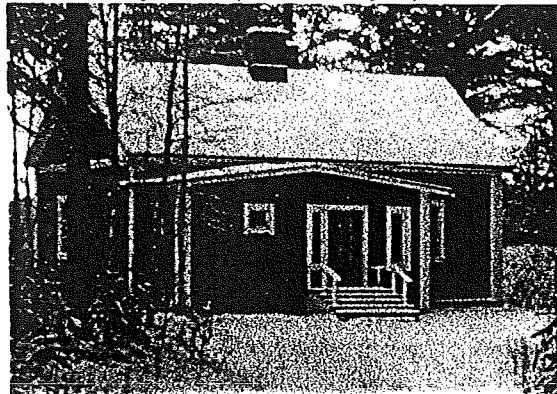
Päärakennus on 1840-luvulla rakennettu ja talo on pohjois-lin vanhimpia. Rakennus on yksikerroksinen ja piharakennuksia ovat varastorakennus ja kellari. Peruskorjausta tehtiin viimeksi vuonna 1986, jolloin asiantuntija apua on käytettiin hyväksi rakennettaessa uudelleen lattiaa multapenkkityyllä. Rakennuksen luonne on korjaustoimenpiteissä säilytetty alkuperäisenä. Ulkoverhouspaneelit ovat todennäköisesti alkuperäiset. Rakennus on toiminut lin käräjätupana 1900-luvun alussa. Rakennus on ympärivuotisessa asuinkäytössä. (Pelkonen)***

129. Pelkosen päärakennus

130. Pohjois-li, Uiskari

Asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Rakennuttajana on ollut Jaakko Vieno. Rakennus on yksikerroksinen hirsirunkoinen talo. Rakennus on enää vain kausittaisessa käytössä. (Jaakko Veijola)*

130. Veijolan talo

131. Pohjois-li, Uiskari

Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1910. Rakentajana oli talon ensimmäinen asukas Heikki Veijola. Alunperin rakennus oli yksikerroksinen. Muutostöiden yhteydessä toinen kerros on otettu asuinkäyttöön. Talo ei ole enää ympärivuotisessa käytössä. (ennen Pikkuaho)*

131. Entinen Pikkuahon päärakennus

132. Pohjois-li, Uiskari

Asuinrakennus jonka rakensi Antti Kaikkonen 1900-luvun alussa. (ennen Niilo Kaleva)*

133A. Pohjois-li, Uiskari

Yksikerroksinen asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa ja on nykyäänkin asuinkäytössä. (Kalle Huovinen)

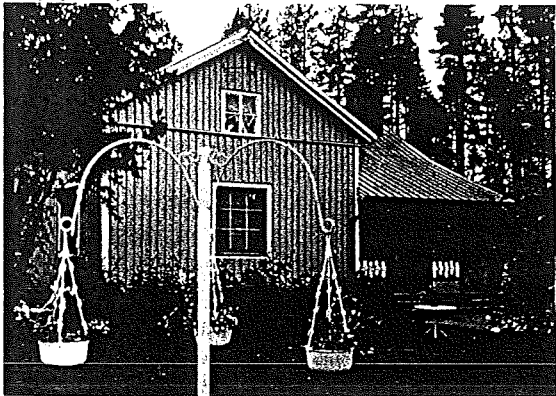
133B. Pohjois-li, Uiskari

Asuinrakennus on rakennettu 1930-luvulla. (Halonen)*

134A. Pohjois-li, Uiskari

Tila on perustettu v.1865 ja nykyinen päärakennus on rakennettu 1800-luvun lopulla. Rakennuttajana on ollut Stenberg.

Alkuperäinen asu on muuttunut vuosien varrella. Osa on purettu perinnönjaon yhteydessä ja sitä on myöhemmin laajennettu. Laajennuksessa on pystyrunkarakenne. Rakennus on ympärivuotisessa asuinkäytössä. Tilalla on toiminut aikoinaan kylän seppä. (Risto Häyrynen)**

134/a Häyrysen talo

134B Pohjois-li, Uiskari

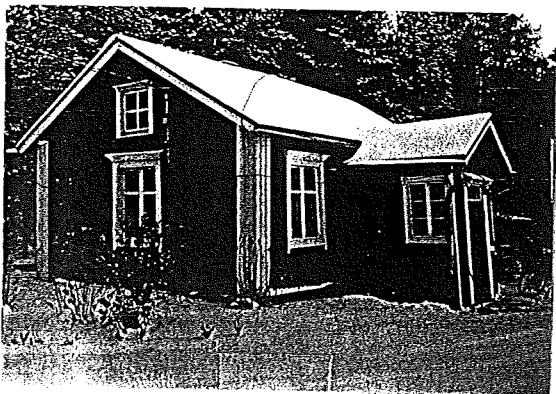
Kausittain käytössä oleva asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. (Isoaho)*

135A. Pohjois-li, Uiskari

Asuinrakennus on rakennettu 1930-luvulla ja rakentajina ovat olleet Niilo Kiuttu, Oskari Stenberg veljineen. Talo on yksikerroksinen. Piharakennuksia ovat navetta ja aittarakennus. (Niilo Kiuttu)**

135B. Pohjois-li, Uiskari

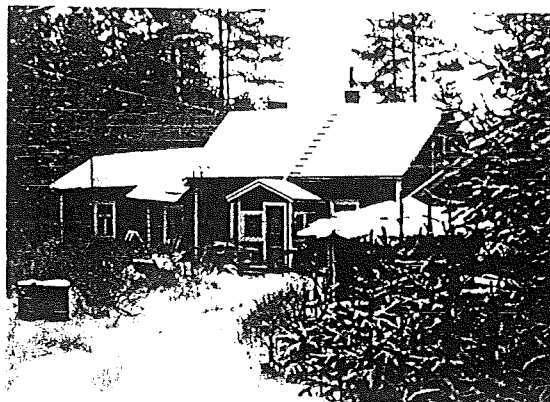
Asuinrakennus on rakennettu 1906 ja on yksikerroksinen ja pieni. Piharakennuksia ovat saunarakennus ja liiteri. Suurempia muutoksia ei olla tehty (Kalevi Stenberg)*

135/b Stenbergin talo

136A. Pohjois-li, Uiskari

Asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Aino Kaikkonen rakennutti ensimmäisen hirsirunkoisen osan. Laajennusosa on rakennettu 1940 tienoilla. (Aino Kukkola os. Kaikkonen)*

136. Kukkolan talo

136B. Pohjois-li, Uiskari

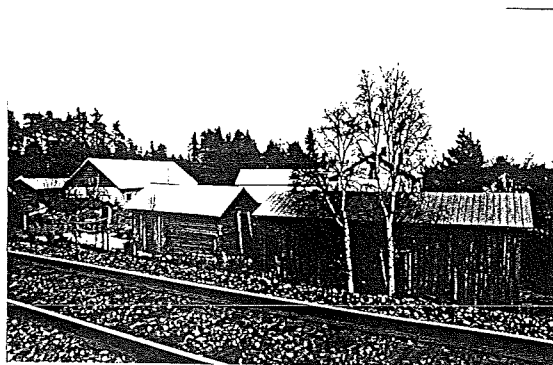
Asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Talo on nyt väliaikaisesti pois asuinkäytöstä. (Olavi Paaso)*

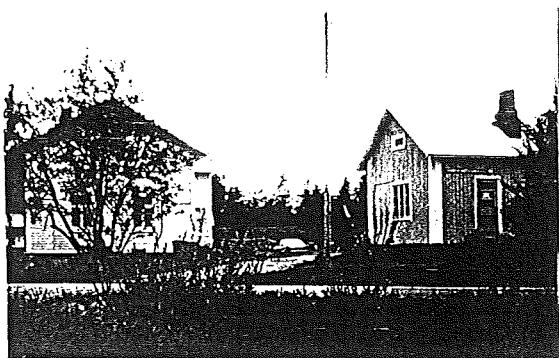
136/b Paason talo

137. Pohjois-li, Yli-lin tie

Nyt autiona oleva asuinrakennus on rakennettu 1890-luvulla ja remontoitu 1920-luvulla. Huoneita kahdessa kerroksessa. Toisessa rakennuksessa on ollut kauppa. Molemmat rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen asunsa. Ikkunat ovat säilyneet alkuperäisen mallisena. Toisessa rakennuksista on vielä alkuperäiset ikkunat paikallaan. Rakennukset sijaitsevat ihan rautatien vieressä. Jos tie-linjausvaihtoehdoista hyväksyttäisiin rautatien itäinen vaihtoehto olisi nämä rakennukset purku-uhan alla. (Simo Paakkola)***

137 Paakkolan talot sijaitsevat ihan rautatien vieressä

137. Paakkolan vanha kauppa piharakennukseen

138. Pohjois-li, Yli-lin tie

Kaksi asuinrakennusta ovat kiinni toisissaan. Ensimmäinen osa on rakennettu vuosina 1915-16, ja jälkimmäinen osa vuonna 1920. Rakennuttaja on ollut Frans ja Alfred Pakanen. Vanhempi rakennuksista on tehty kivipe rustukselle ja uudempaan on jo käytetty osin betonia kivien väleihin. Vanhempi rakennus on päässyt rapistumaan, mutta uudempi on vielä hyvässä kunnossa. Molemmat rakennukset ovat omilla tonteillaan. (Martti Pakanen)**, (Orvokki Pakanen)*

138. Pakasien päärakennukset

139-

140 Pohjois-li, Yli-lin tie, lin kunnan omistama rakennus (1916)

141 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Huovinen Toini)

142 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Tumelius)

143 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (1925)(Reino Honkanen)

144 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (1925) (Karjalainen)

145 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (1939) (Erkki Paaso)

146 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (1929) (Arttu Paaso)

147 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Pauli Paakkola)

148 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Kalle Huovinen)

149 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Kyllikki Moisejeff)

150 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Matti Pakanen pk.)

151 Pohjois-li, Yli-lin tie, Asuinrakennus (Eino Pakanen pk.)

152 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Ville Huovinen)

153 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Yrjö Huovinen)

154 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Erkki Tiri)

155 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Sylvesteri Väri)

156 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Martti Kukkola)

157 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Eino Salminen)

158 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Antti Kukkola)

159 Pohjois-li, Yli-lin tie, Ylirannan kansakoulu(lin kunta)

160 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Arttu Paakkola)

161 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Eero Klasila)

162 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Reino Klasila)

163 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Jussi Paakkola)

164 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Kalevi Tiri)

165 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Blessar)

166 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus (Aarne ja Eeva Kaikkonen)

167 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus
(Markku ja Anneli Pasanen)

168 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus
(Tauno Tuomaala)

169 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus
(Fanni Laurila)

170 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus
(Heikki Kaikkonen)

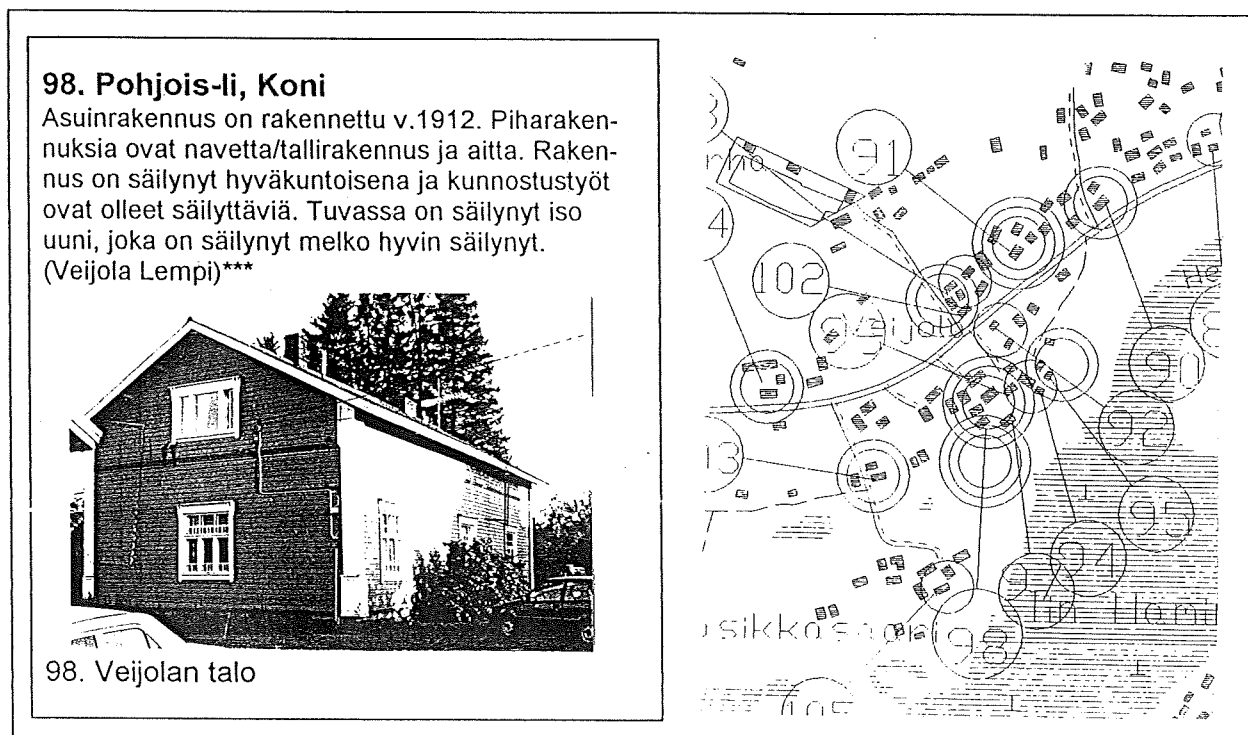
171 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus,
vanhin Laurilanniemen taloista (Kalevi Tiri)

172 Pohjois-li, Yli-lin tie, asuinrakennus
(Erkki ja Bertta Kaikkonen)

3.5. Kohteiden paikallistaminen maastoon

Kohteet on luetteloitu inventointijärjestyksessä alkaen Alarannalta meren rannasta (1) ja päättyen Ylirannalle Yli-lin rajalle (171).

Kohteet on numeroitu liitekarttoihin 4 ja 5. Rakennuksen arvoluokka on merkitty karttaan sisäkkäisillä ympyröillä. Kolme ympyrää sisäkkäin tarkoittaa arvokkainta luokkaa (tekstissä arvokkainta kohdetta vastaa kolme tähteä ***). Liitteestä 4 selviää rakeisuus ja liitteestä 5 rakennukset arvoluokkineen.

Kuva 11. Veijolan kolmen tähden (***) arvoiseksi luokiteltu rakennus

6. YHTEENVETO

Työn tavoitteena oli inventoida Iin kunnan vanha rakennuskanta ohitustielinjausvaihtoehtojen alueelta. Rakennukset oli tarkoitus arvottaa arvoluokkiinsa ja tehdä hoitosuunnitelma. Tielinjauksen vaihtoehtoja pohdittiin vanhan rakennuskannan suojelun näkökulmasta.

Inventoinnissa pyrittiin selvittämään merkittävien rakennusten sijainti ja rakennusryhmien tiivistyminen. Inventointivaiheessa haastateltiin alueen asukkaita ja valokuvattiin rakennukset. Haastattelujen tiedot raportoitiin museoviraston kohdeinventointilomakkeelle.

Inventointituloksissa yllätti se, että vielä on jäljellä runsaasti ennen 1940-lukua rakennettuja taloja. Useimpia rakennuksia oli kuitenkin muutettu, laajennettu, vuorattu, osapurettu, siirretty, uudelleen pystytetty ja monella lailla käsitelty. Toki löytyi myös rakennuksia, joille ei oltu tehty juuri mitään ulkoisia näkyviä muutoksia. Alusta asti oli tiedossa, ettei inventoinnissa löydy enää välttämättä uusia valtakunnallisesti merkittäviä kohteita, mutta paikallisella tasolla tulokset ovat kiinnostavia ja merkittäviä.

lissä on tilastojen mukaan rakennettu ennen 1940-lukua 418 taloa. Oulun verotoimiston pitämän kiinteistöluettelon mukaan 25.6.1992 oli 389 taloa näistä vielä olemassa. Näistä inventoitiin 171. Kohteista suurin osa on ympärivuotisessa käytössä, osa autiona ja osa kesäasuntona.

Rakennukset arvotettiin kolmeen luokkaan 1. luokan eli merkittävimpiä kohteita oli 22. 2. luokan kohteita oli 34 ja 3. luokan kohteita eli vähiten historiallisesti merkittäviä oli 77. Arvoluokituksesta toivotaan olevan apua osayleiskaavan ja tielinjauksen suunnittelijoille sekä Pohjois-Pohjanmaan museolle. Inventointiosan toivotaan antavan hyödyllistä tietoa Iin kunnalle ja myös inventoitujen rakennusten omistajille.

Inventoiduista rakennuksista selvitettiin:

- ◆ alkuperäisenä säilyneisyyttä
- ◆ käyttötarkoituksia
- ◆ rakentamisajankohtia
- ◆ rakennusten kerroslukuja
- ◆ runkotyyppejä
- ◆ katemateriaaleja
- ◆ ulkovärejä

Ohitustielinjausvaihtoehtojen kohdalla tarkasteltiin, miten arvoluokitukseltaan arvokkaimmat kohteet sijoittuvat eri linjausvaihtoehdoissa, ja mitkä vaihtoehdot vaurioittavat vähiten kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia ja alueita.

Hoitosuunnitelman tarkoitus on ohjata rakentajia, kun he suunnittelevat korjaustoimenpiteitä. Tärkeimpien osien kunnostamista ja materiaalivevaihtoehtoja on sen vuoksi pohdittu. Keskeisessä asemassa ovat katteet ja niiden kunnostaminen, ikkunoitten uusiminen ja seinärakenteiden valitseminen.

Rakennusten laajentamistapoja ja kosteiden tilojen sijoitteluvaihtoehtoja on tutkittu. Myös muiden rakennuksen osien, kuten kuistin, keittiön, WC- ja

pesutilojen kunnostamista sekä ullakon laajentamismahdollisuutta on kartoitettu.

Tutkielman teon aikaan marraskuussa 1995 monet päätökset niin tielinjauksen kuin kaavoituksen osalta olivat avoimia. Iin kunnan asukkaita haastatellessa voi havaita, että asian ympärillä on suuria "kysymysmerkkejä" ja huolestuneisuutta. Vaikuttaakin siltä, että tulevasta tielinjauksesta tullaan vielä keskustelemaan pitkään, koska useiden vuosien yrittämisen jälkeen ei olla saatu asiaan sopuratkaisua. Toivottavaa on, että lopullinen tielinjaus ei tulisi rikkomaan tärkeitä historiallisia alueitamme kovin pahoin.

Inventoinnin yhteydessä tuli esille asukkaiden tiedottamisen merkittävyys. On tärkeää, että asukkaat tiedostaa kotinsa kulttuurihistoriallisen merkityksen. Kunta voi tarjota talojen haltijoille korjausneuvontaa ja tarvittaessa voi osoittaa suunnittelupalveluja. Vaikka kunnalla on oltava keskeinen osa kunnostustöitten ohjauksessa, niin kuitenkin tärkein lenkki rakennuksen "historiaketjussa" on talon asukas.

Jatkotutkimusaiheeksi esitän, että inventointityö laajennettaisiin koko kuntaa käsittäväksi ja kohteiksi voitaisiin lisäksi ottaa myös jälleenrakennuskauden talot. Kunnan rakennustöistä vastaavien tahojen olisi tiedettävä näiden vuosi vuodelta merkittävämmäksi tulevien rakennusten tilanne.

Kirjallisuusluettelo

- Asuntohallitus, teknillinen osasto, Puutalon perusparannus, Rakenteet ja ulkonäkö,
- Cifuentes Humberto, Puutalon laajentaminen, Rakentajain kustannus Oy, Helsinki, 1980.
Helsinki, 1979.
- Hiivala, Ijoen Vonkamies, Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen, Oulu, 1984.
- Kantola Helena-Eino Niskala, Perusparannuksen mallisuunnitelmia, jälleenrakennuskauden pientalot, Rakentajain kustannus Oy, Jyväskylä, 1981.
- Museovirasto, Iin Haminan suojeleminen ja kehittäminen, Raportti, 21.6.1979.
- Nissilä Viljo, Ijoen varrelta, Iin Kotiseutuyhdistys ry, Oulu, 1990.
- Oulun Kaupunki, Rakennussuojelusuunnitteluryhmä, Rakennetun ympäristön hoitosuunnitelma Oulun Keskusta-alue, Raportti, 24.9.1993.
- Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993, Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa I, Liitto, Oulu, 1993.
- Puurunen Hannu, Korjauskortisto 4, Huopakaton korjaus, Museovirasto, Helsinki, 1994.
- Puurunen Hannu, Korjauskortisto 6, Tiilikaton korjaus, Museovirasto, Helsinki, 1994.
- Puurunen Hannu, Korjauskortisto 10, Kuistin korjaus, Museovirasto, Helsinki, 1994.
- Rantamäki Jouko-Valkonen Erkki, Lattiasienivauriot, Rakentajain kustannus Oy, Valtion painatuskeskus, Helsinki, 1988.
- Suunnitteluryhmä Paavo Karjalainen, Hannu Kilpiäinen, Iin Haminan alueittainen perusparannusohjelma, yleissuunnitelma, Oulu, 1979.
- Tielaitos, Oulun tiepiiri, Valtatie 4 välillä Ränänperä-Pohjois-Ii. Ympäristövaikutusten arviointiselostus Ii, Haukipudas, Oulu, 1995.
- Tielaitos, Oulun tiepiiri, Yleissuunnitelma, vaihtoehtotarkastelut Ii, Haukipudas, Oulu, 1995.
- Tielaitos, Oulun tiepiiri, Ympäristövaikutusten arviointiselostus Ii, Haukipudas, Oulu, 1995.
- TVL/Oulun piiri, Valtatie 4 pääsuuntaselvitys välillä Haukipudas-Ii, Oulu, 1987.
- Valtonen Heimo, Remontoin omakotitalon, Rakentajain kustannus Oy, Helsinki, 1987.

Kuvalähteet

- Kuva 1. Tielaitos, Oulun tiepiiri, Ympäristövaikutusten arviointiselostus Ii-Haukipudas, Oulu, 1995, Johdanto.
- Kuva 2. Jari Vähätiitto, Tietokonetulostus, vektorikartta, 1994
- Kuva 3. Jari Vähätiitto, Tietokonetulostus, vektorikartta, 1994
- Kuva 4. Viljo Nissilä, Ijoen varrelta, Iin Kotiseutuyhdistys ry, Oulu, s. 103.
- Kuva 5. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 6. Viljo Nissilä, Ijoen varrelta, Iin Kotiseutuyhdistys ry, Oulu, s. 167.
- Kuva 7. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 8. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 9. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Pohjois-Pohjanmaan kulttuuri-historiallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Liitto, Oulu, 1993, s. 132.
- Kuva 10. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Pohjois-Pohjanmaankulttuuri-historiallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Liitto, Oulu, 1993, s. 133.
- Kuva 11. Jari Vähätiitto, 1995
- Kuva 12. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 13. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 14. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 15. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 16. Jari Vähätiitto, Tietokonetulostus, vektorikartta, 1994
- Kuva 17. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 18. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 19. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 20. Jari Vähätiitto, 1994

- Kuva 21. Suunnittelu-Kolmio Oy, 1995
- Kuva 22. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993, Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Liitto, Oulu, 1993, s. 133.
- Kuva 23. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 24. Hannu Puurunen, Korjauskortisto 4, Tiilikaton korjaus, Museovirasto, Helsinki, 1994, s. 2.
- Kuva 25. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 26. Hannu Puurunen, Korjauskortisto 4, Ikkunan korjaus, Museovirasto, Helsinki, 1994, s. 2.
- Kuva 27. Jari Vähätiitto, 1995
- Kuva 28. Jari Vähätiitto, 1994
- Kuva 29. Jari Vähätiitto, 1995

Kaaviot 1-9: Jari Vähätiitto inventointi 1994

29. Mäntylä, Asemankylä
30. Rautatie- ja maantiesilta

Muut kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet

Syksyllä 1994 kartoitettiin suunnittelualueella ennen sotia rakennettu rakennuskanta keksityen erityisesti mahdollisten moottoriväylävaihtoehtojen vaikutusalueille. Inventoinnin teki arkkitehti Jari Vähätiitto.

Luetteloituja kohteita on yhteensä 172, joista 138 on kuvattu tarkemmin ja luokiteltu kolmeen arvoluokkaan. Näistä arvokkaimmat rakennukset (1.taso) ovat niitä, jotka on luokiteltu maakunnallisella tasolla merkittäviksi ja joiden vanha alkuperäinen tyyli on saatavissa alkuperäiseen asuunsa. Inventoinnin perusteella tulisi seuraavat rakennukset (1.taso) huomioida täydennettäessä maakunnallisesti merkittävien rakennusten luetteloa:

31. Pernu, Asemankylä
32. Pernun vanha tila, Asemankylä
33. Pelkonen, Uiskari
34. Määttä, Illinsaari
35. Kolmen talon ryhmä (Veijola, Petjäniemi), Karhunsaari
36. Jokinen, Karhunsaari
37. Veijola, Karhunsaari
38. Meijeri, Valtatie
39. Tolonen, Lohentie
40. Liedes, Ojakylä
41. Joensuu, Alaranta
42. Snellman, Alaranta

LÄHTEET:

Ympäristöministeriö, Museovirasto, Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, 1993.

Pohjois-Pohjanmaan Seutukaavaliitto, Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1 (julkaisu A:115), 1993.

lin kunta / Jari Vähätiitto, Rakennusten inventointi lin kunnan alueella, 1994.

1.164 Muu rakennuskanta

Rakennuskannan (asuntokanta) ikää lin kunnassa kuvaa alla oleva taulukko, jonka tiedot ovat vuodelta 1985. Uudempia tilstoja ei ole käytettävissä. Rakennustapaa ei tässä yhteydessä ole kartoitettu.

RAKENTAMIS- TAI PERUSPARANTAMISVUOSI

-1920	1921- 1929	1930- 1939	1940- 1949	1950- 1959	1960- 1969	1970- 1979	1980- 1985
339	35	44	74	271	248	464	629

LÄHTEET:

Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Pohjois-Pohjanmaa 2000, 1989.

KOHDEINVENTOINTILOMAKE

173.

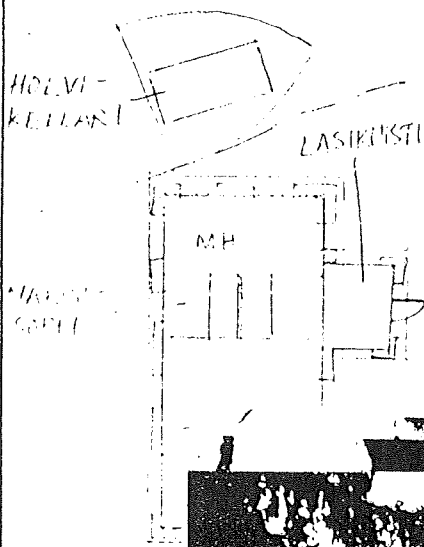
1. Lääni	OULUN LÄÄNI	3. Kohde
2. Kunta	II	
4. Kyla-Rekisterinumero	P-II 7:121	6. Kohdetyyppi
5. Kaup.osa/Kortteli/Talo	KANTA-VISKARI	ASUINRAKENNUS
7. Peruskartta/Koordin.	8. Osoite	9. Omistaja ja omistajan osoite
	VISKARI	FELKONEN

10. RAKENNUKSEN KUVAUS

Rakennus n:o

Nyk käyttö	ASUINRAKENNUS
Alkup. käyttö	ASUINRAKENNUS
Rak. aika	1840 - TIENMILLA, IKA 150 V.
Suunnittelija	
Kerrosluke	1 - KERROS, ILLAKKO
Perusta	LUONNONKIVIPERUSTUS
Runko	ISOKOKONEN HIRSI
Kattomuoto	HARJAKATTO
Kate	PELTI
Vuoraus	VAAKAVUOROUS
Ulkovärit	PUNAINEN, VALKEAT NURKKAPIIRET
Kunto	HYVÄKUNTOINEN
Erityispiirteet	SNAITSEJ. HYVÄLLÄ PAIKALLA

11. RAKENNUSHISTORIA

- 1986 PERUSKORJAUS PERUSTEELLISESTI

- KÄYTETTY APUNA VII - ASIANTUNTIJILLA

- SEURUSTELUTA LÄMMÖNERISTETTY

- ENSIMMÄINEN TALO NYKYISEN
JA KANTALÄHTEEN VÄLILLÄ

- TALON TUNNUS L. ALUSSA PARACÄTÖPÄÄ

12. LÄHIYMPÄR

13. SÄILYMISET

14. LUETTELOI

KOHDEINVENTOINTILOMAKE, 1988

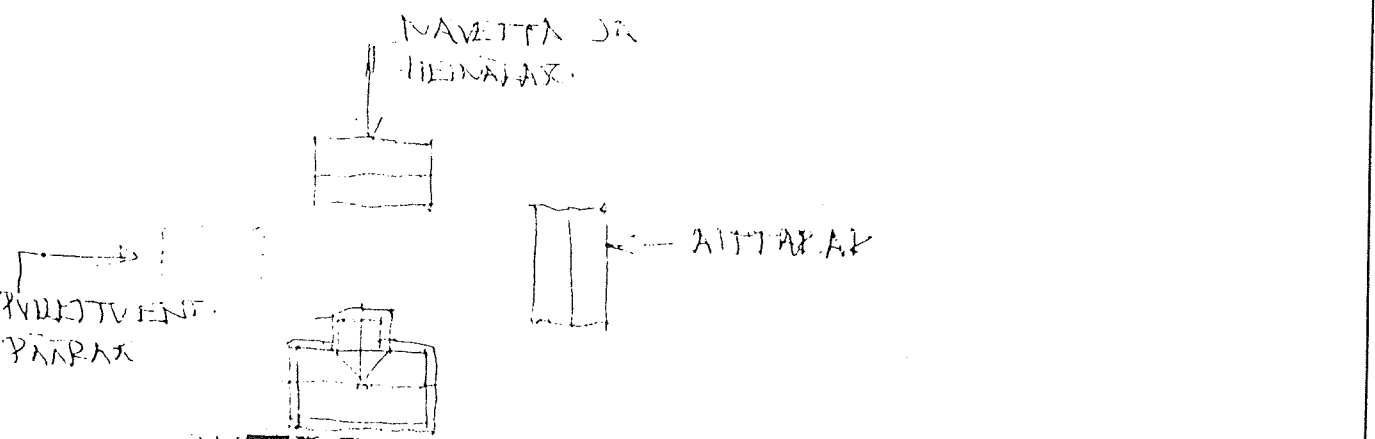
1. Läni 2. Kunta	AVUON LAPPI II	3. Kohde	
4. Kylä / Rekisterinumero	5. Kaup. osa / Kortteli / Talo SÄÄVALA	6. Kohdetyyppi	
7. Peruskartta / Koordinat	8. Osoite ILLINSAPPI	9. Omistaja ja omistajan osoite HILTUNEN HILKKA TIEDUSTELLA VOI KAISTA BEEB	

10. RAKENNUKSEN KUVAUS

Rakennus n:o

Nyk. käyttö	ASUINRAKENNUS
Aikup. käyttö	
Rak. aika	1960 - LUVUN ALKU
Suunnittelija	
Kerrosluke	1
Perusta	KIVI
Runko	PUU
Kattomuoto	PARJAKATTO
Kate	PÄRE
Vuoraus	VAAKAVUOROUS
Ulkovärit	PUNAISEN
Kunto	PÄÄLLISPUUVAUNUJÄRJESTYS
Erityispiirteet	

11. RAKENNUSHISTORIA

12. LÄHIYMPÄRISTÖ

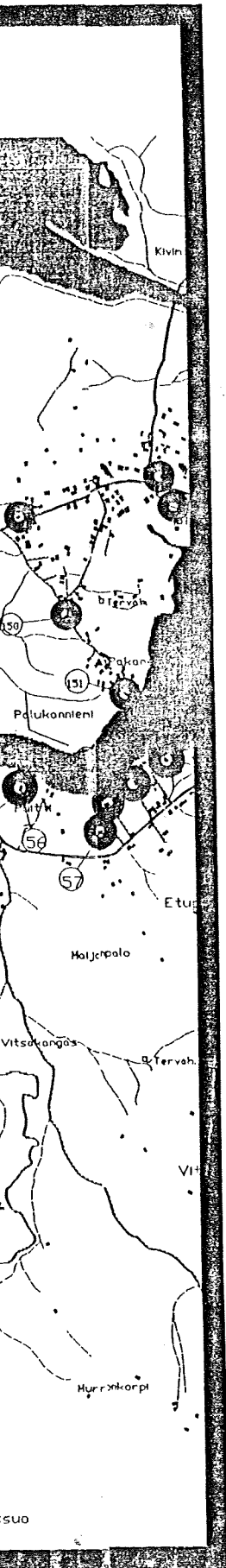
13. SÄILYMEDELLYYS

14. LUETTELOINTIPER

KOHTEN NUMERO

KOHDE

KUNTA

MERKKIEN SELITYKSET

Merkki esittää inventoitua kohdetta

12

Merkki osoittaa kohteen ja arvoluokan

12

Numero edellisen merkin sisällä tarkoittaa juoksevaa numerointia, jolloin kohteen inventointitiedot on haettavissa

Omakotitalo tai pienempi rakennus

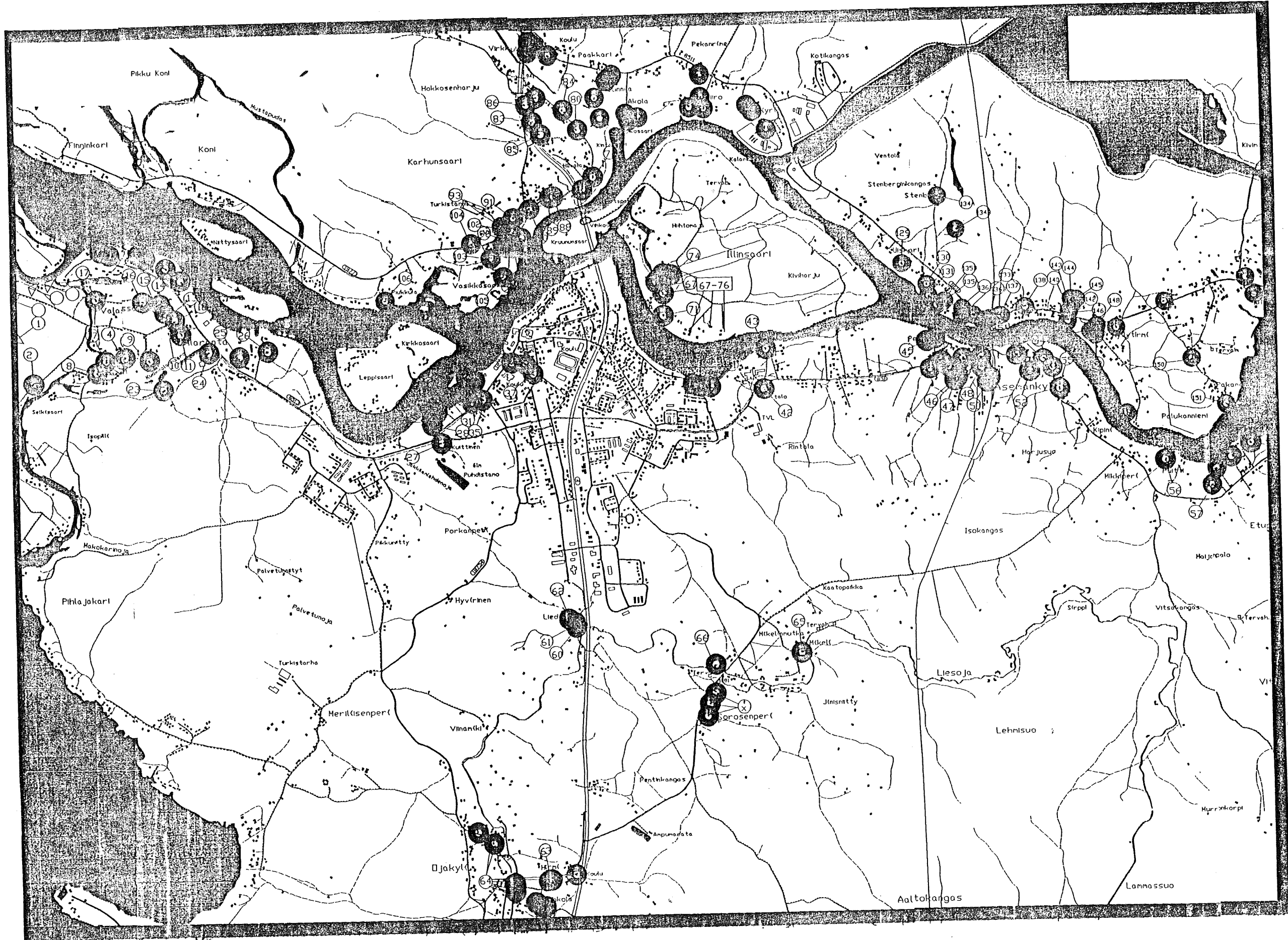

Julkinen rakennus tai rivitalo

INVENTOINTIKARTTAOTE

MK 1:50 000 17.10.1995 Jari Vähätliitto

Arkkitehtuurin historian laboratorio
Ohjaus Prof. Kaisa Broner-Bauer

MER

12

12

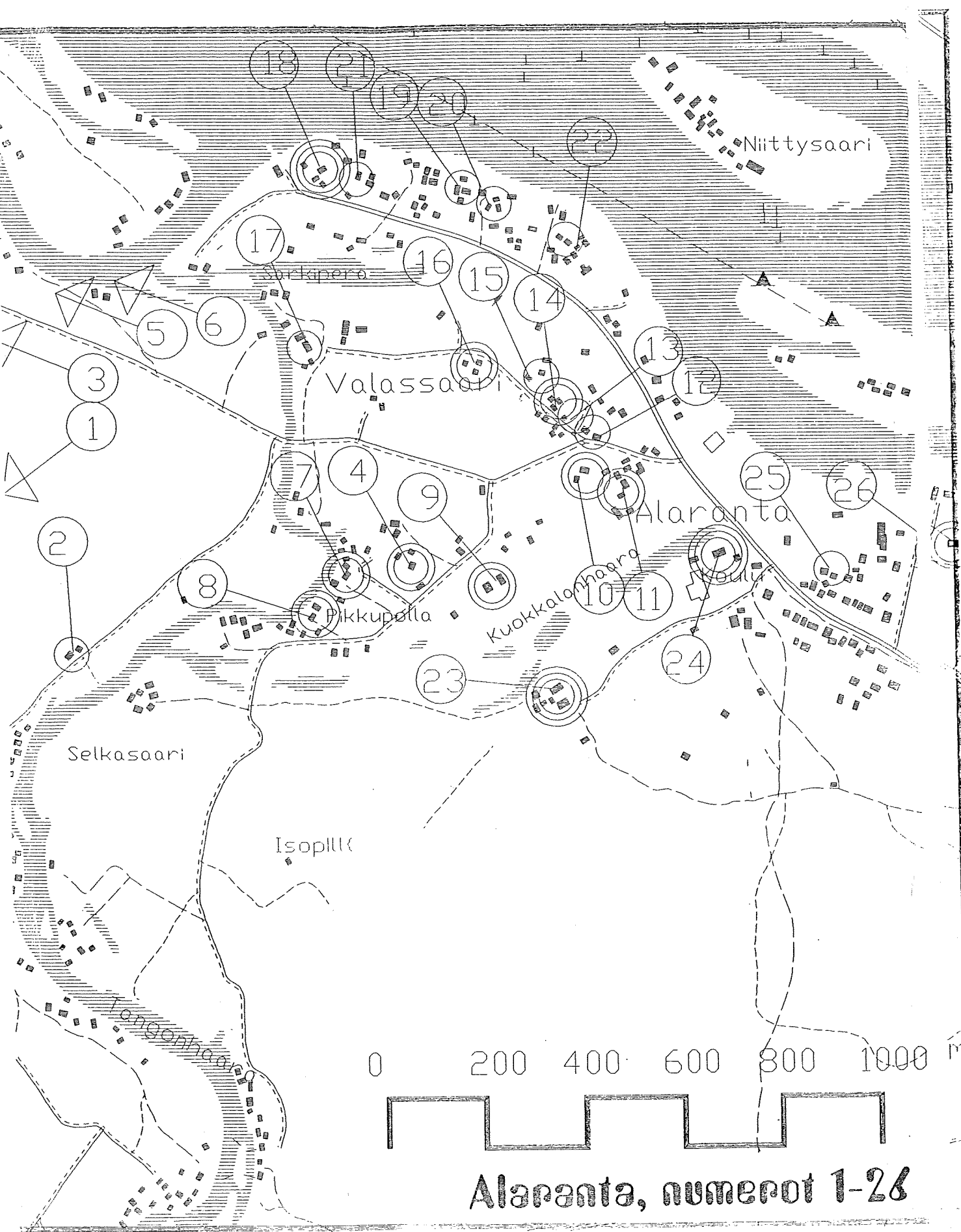

INV

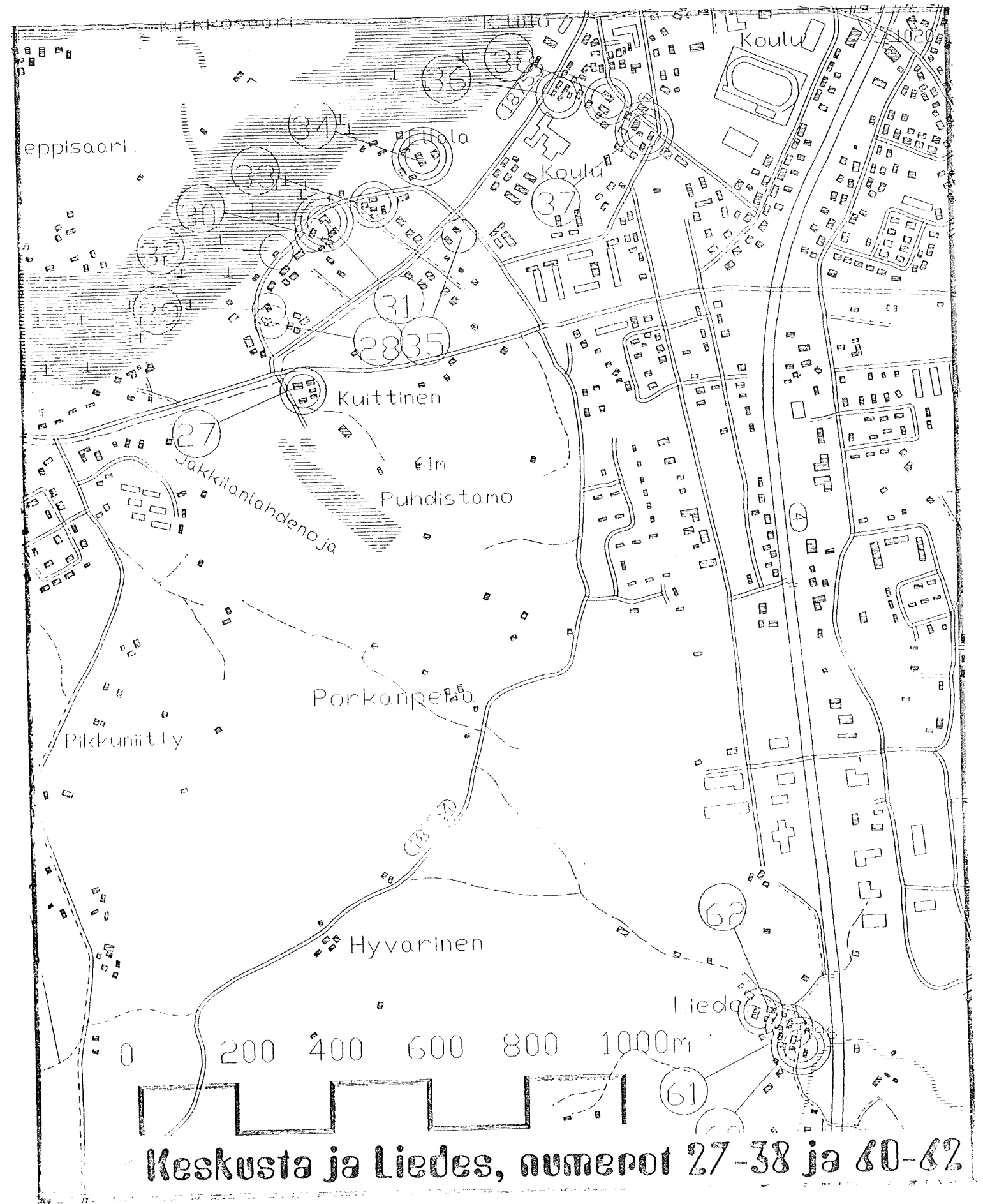
MK

DIPLOMITYÖ

Arkkite
Ohjaus

Alaranta, numerot 1-26

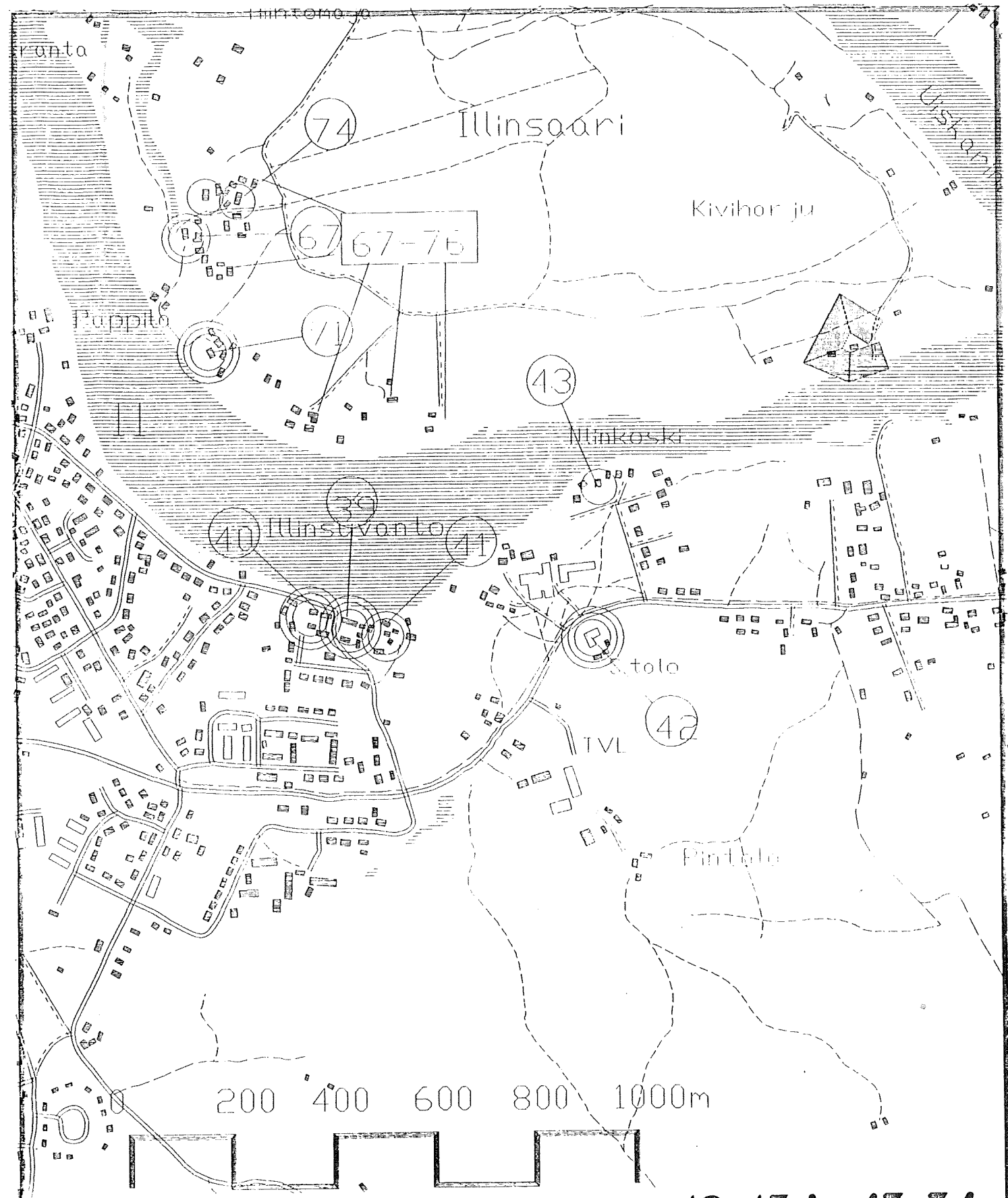

Keskusta ja Liedes, numerot 27-38 ja 60-62

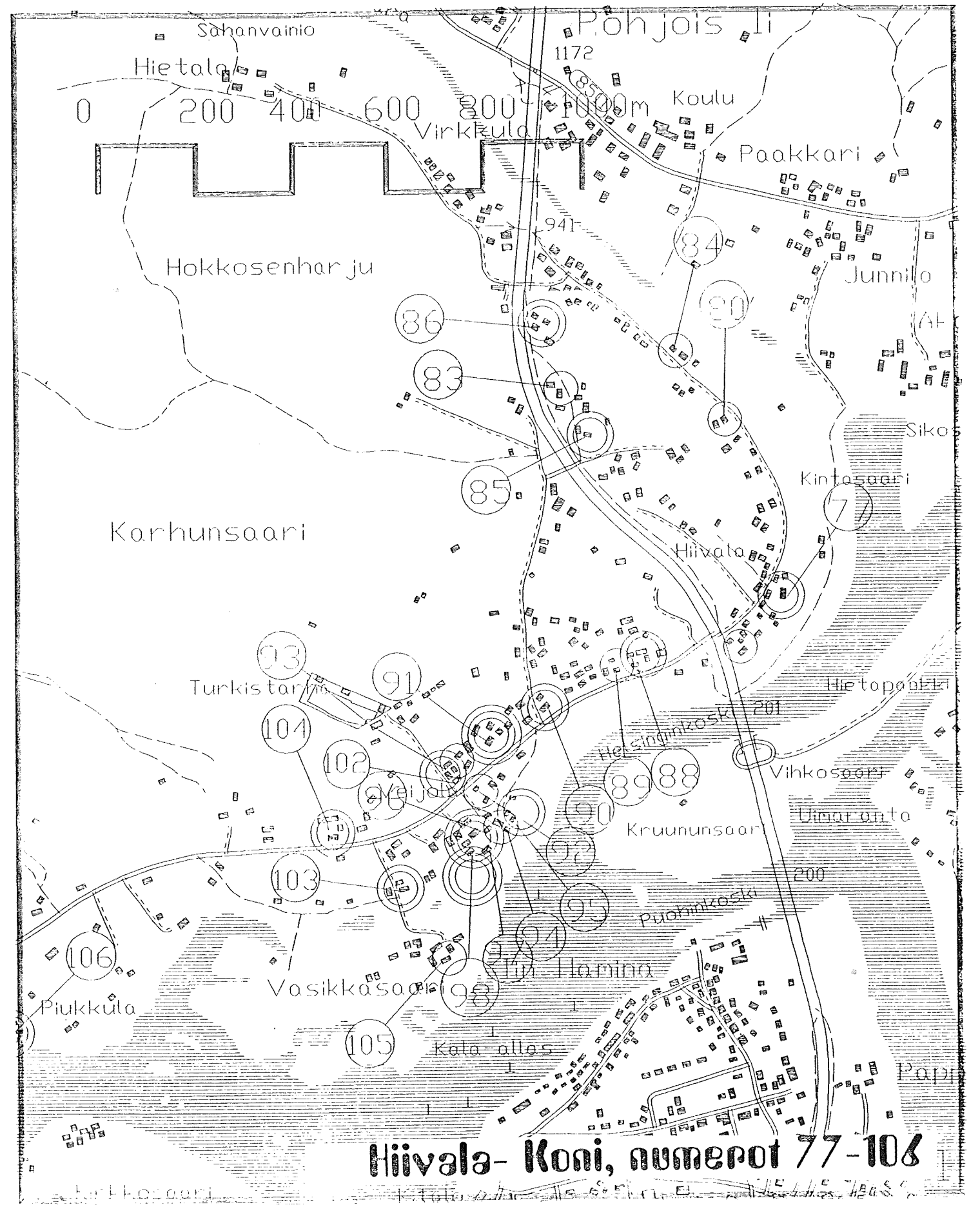
DIPLOMITYÖ

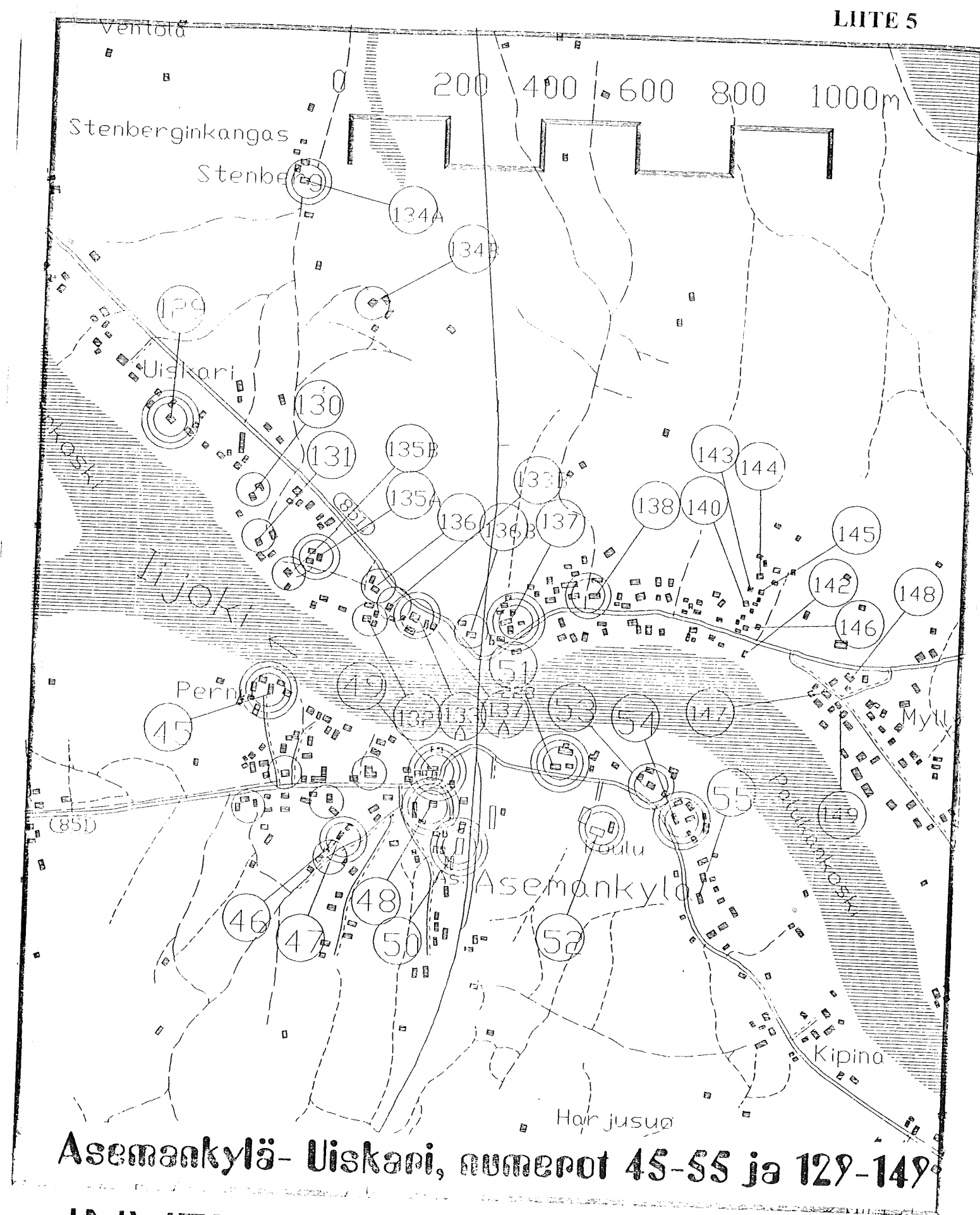
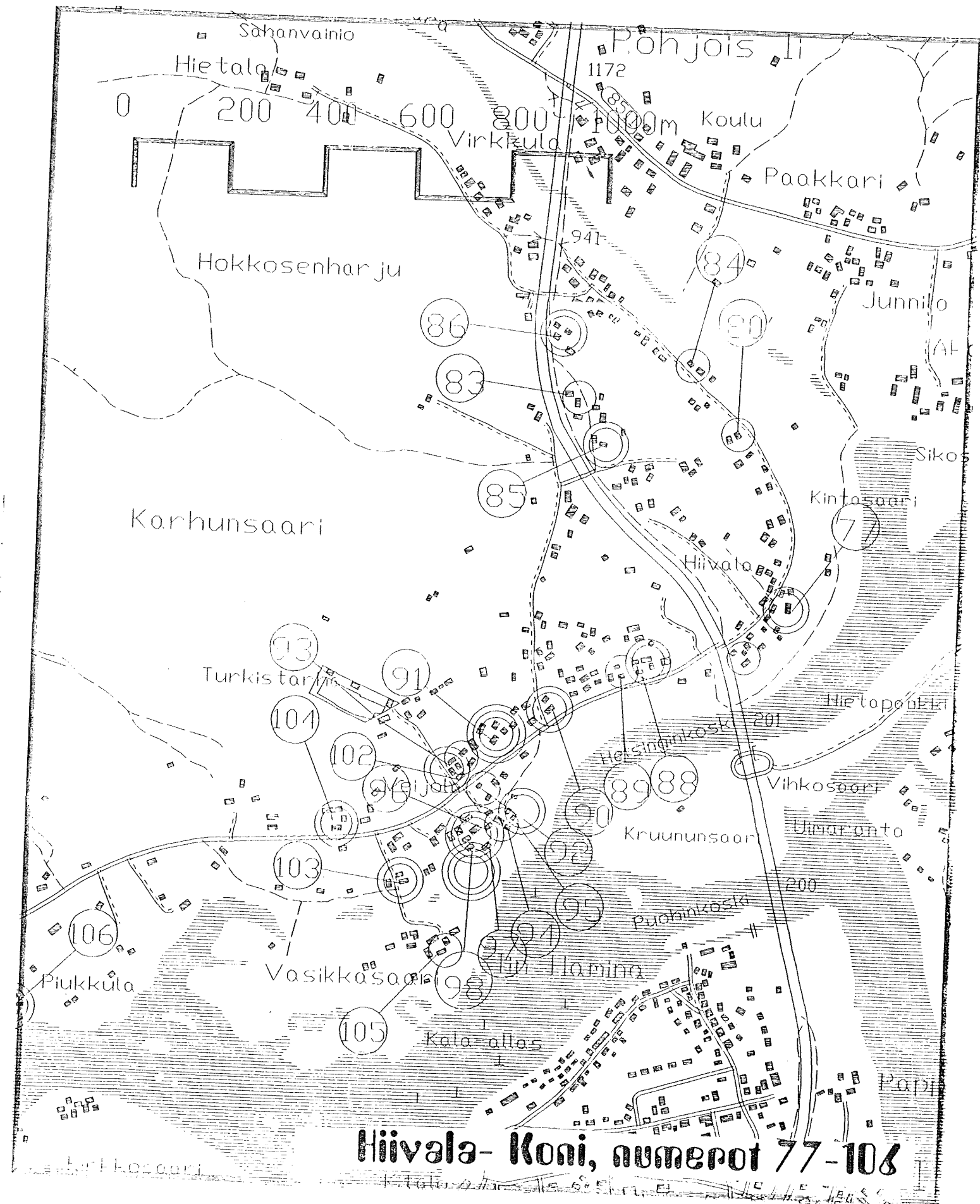
Keskusta ja Liedes, numerot 27-38 ja 60-62

Kauppila-Illinsaari, numerot 40-43 ja 67-76

Arkkitehtuurin historian laboratorio
 Ohjaus Prof. Kaisa Broner-Bauer

INVENTOINTIKARTTAOTTEET

MK 1:10 000 17.10.1995 Jari Vähätuntti

ALEVA

KESKIVIIKKO, huhtikuun 26. päivä 1995

UUSI **MICHELIN ENERGY** **MICHELIN**

Pyöriä kerrassaan - säätää polttoainetta

TERÄS-RENGAS OY
Peltitie 3, Oulu, Alppien p. 991-347 476

111/1995 Irtonumero 7 mk (sis. alv.)

Iin moottoritielinjausta ei haluttu kauas keskustasta

Radanvarsivaihto rikkoo Asemakylän taajaman

Timo Myllyniemi

Iin kunnanvaltuuston päätös valita uuden moottoritien linjaus radan länsipuolelle, perustui haluun pitää kunnan yhdyskuntarakenne mahdollisimman kokonaisena. Toisaalta tien sijoittuminen radan varrta kulkeva ei piirsto kuntaa, ja molemmat liikenneväylät muodostaisivat tällöin yhtenäisen kokonaisuuden.

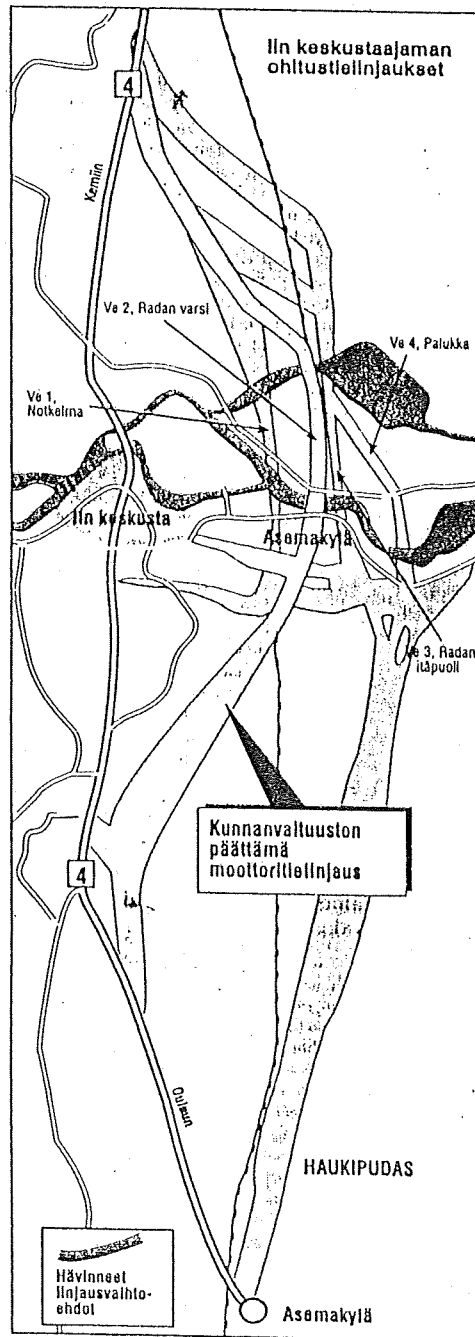
Tielinjakusen eri vaihtoehtoista on silti keskusteltu kunnassa niin kauan, että jokaiselle vaihtoehdolle löytyy sekä hyviä että huonoja puolia, eikä kukaan voi sanoa mikä niistä olisi ehdottomasti paras, huomauttaa Iin kunnansihteeri Pekka Karjalainen.

Arvioitaessa eri vaihtoehtojen vaikutuksia maankäyttöön, totesi suunnittelija nyt valitun C2-vaihtoehdon parhaimmiksi puoliksi yhdyskuntarakenteen koossapysymisen lisäksi keskustan säilyttämisen nykypaikallaan, hyvät mahdollisuudet saada maareservejä moottoriväylän länsipuolelta sekä olemassa olevien rakenteiden hyödyntämisen.

Ympäristövaikutuksia vähentäisi moottoriväylän sisäntulo Alarannan tien kautta keskustaan jo olemassa olevia teitä pitkin. Linjaus myös sijoittuu rakennettavuudeltaan paremmille alueille kuin itäpuoliset linjat. Lisäksi vaikutukset pohjavesiin, kasvillisuuteen ja eläimistöön ovat pienempiä.

Alarannan sisäntulotien todetaan mahdollistavan joustavat yhteydet keskustaan, Alarantaan sekä lilaakson teollisuusalueelle. Samalla keskustaajaman liikenteellinen asema on läntisessä linjauksessa hieman parempi. Tosin Alarannan sisäntulotien muistutetaan aiheuttavan jossakin määrin haittoja olemassa olevalle asutukselle tien molemmiin puoliin sekä Asematiellä.

Huonoiksi puoliksi suunnittelija nostaa vaihtoehdon vaikutukset asemakylään. Radanvarsilinjaus kulkisi valtakunnallisesti merkittävän Iin rautatieaseman ja sen ympäristön yli, rikkoen samalla asuin ympäristön kulttuurihistoriallisesti arvokasta keskustaa ja taajamakuuua.

Toisaalta tämä vaihtoehto ei puristaisi Asemakylää kahden liikenneväylän väliin, kuten toinen notkolmalinjaus olisi tehnyt.

Tie tehdään vasta 15-20 vuoden kuluttua

Maaliskuun lopulla pidettiin myös niin sanottu tuplatiimi-palaveri, jossa kunnanvaltuuston, -hallituksen ja johtoryhmän jäsenet sekä lautakuntien puheenjohtajat pohivat eri vaihtoehtojen hyviä ja huonoja puolia.

Nyt valitun vaihtoehdon parhaimmiksi puoliksi nimettiin liikenteen jakaantuminen tasaisesti sisäntulotietä, kunnan maanostuksen hyödyntäminen sekä hyvä liittymä taajamaan.

Huonoimmiksi puoliksi todettiin liittymien puuttuminen tien pohjoispuolelta sekä kulttuuriarvojen ja asuntojen tuhoutuminen.

Tiehankeeseen toteuttaminen ei silti ole lähivuosien asia. Tientekoon päästään vasta ensi vuosituhatien puolella, ja kunnansihteeri arvelee, että tie on valmis aikaisintaan 15-20 vuoden kuluttua, jos toteutuu yleensäkin.

Suunnitelma palveleekin tällä hetkellä lähinnä kunnan tulevaa kaavoitus- ja maankäytösuunnittelua.

Nykyistä tietä kehitetään tasoliittymän

Sen sijaan nykyisen nelostien kehittäminen kunnan keskustan alueella on lähiaikojen suunnitelmassa. Kunnanvaltuusto päätti, että nykyistä tietä kehitetään tasoliittymä-pohjalta. Tien parantamisella pystytään myös lykkäämään uuden tien tarvetta.

Tarkoituksena on säilyttää kaikki nykyiset valtatie 4:n liittymät. Keskustan painopiste on valtatieen länsipuolella, ja ennen uutta moottoriväylää kulku keskustaan kävisi Haminan liittymän kautta. Keskusta taas laajeni jokivarresta etelään.

Moottoriväylän ja sisäntulotien toteuttua, keskustaa laajeni myös Asematien varrelle ja kulku keskustaan tapahtuisi sekä Alarannan että Haminan liittymien kautta.

Anne Leppänen